UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 03 20 11 013 5

ANG 14/6/66

DR
534
.5
S4A75

Aḥmed Muḥtār, Pāşa
Sen Gōtārdda 'Osmānlı ordūsu

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

اسفار عثمانیه خاطره‌لری

[۱۰۷۳—۷۵] سفرینك وقایع اساسیه‌سی

سن غوتارده عثمانلی اردوسی

SAINT GOTHARD
A MUHTAR PAŞA

محرری : مهندسخانهٔ بری همایون ناظری ارکان حرب فریقی

احمد مختار

طابع وناشری :

تجار زاده ابراهیم حلمی

کتابخانهٔ اسلام وعسکری — تجار زاده ابراهیم حلمی — باب عالی جاده‌سی — ۴۶

۱۳۲۶

اسفار عثمانیه خاطره‌لری

[١٠٧٣—٧٥] سفرینك وقایع اساسیه‌سی

سن‌غوتارده عثمانلی اردوسی

سلطان محمدخان رابع دور سلطنتنده صدراعظم وسردار اکرم کوپریلی زاده فاضل احمد پاشا قوماندا‌سنده اولان عثمانلیلر ایله فلد مارشال «مونته‌قوقولی» نك تحت قوماندا‌سنده بولنان آوستریا و متفقلرندن متشکل متفقین اردوسی آره‌سنده ١٧٠٥ سنهٔ هجریه‌سی محرمنك سکزنجی [١٦٦٤ سنهٔ میلادیه‌سی آغستوسنك برنجی] کونی وقوعه کلن «سن‌غوتار میدان محاربه‌سی» ایله مذکور میدان محاربه‌سندن اول و صکره اجرا اولنان حرکات عسکریه حقنده معلومات اساسیه ومهمه‌یی شاملدر.

محرری:

مهندسخانهٔ بریٔ همایون ناظری

ارکان حرب فریقی

احمد مختار

Ahmed Muhtar, paşa, 1839-1918.
Sen Gōtārd

طابع وناشری

مجلس معارف عسکریه بالتدقیق مظهر تقدیر ومکافات اولمشدر

کتابخانهٔ اسلام وعسکری — تجارزاده ابراهیم حلمی

٤٦ ـ باب عالی جاده‌سی ـ ٤٦

١٣٢٦

اثرك مأخذلرى

(١) — آثار ومؤلفات عثمانيه‌دن :

١ — «صحايف الاخبار» نامنده‌كى منجم باشى تاريخى ،
٢ — عبدالرحمن شرف بك افنديننك « تاريخ دولت عثمانيه » نام اثر بركزيني.
٣ — دفتر خاقانى ناظر اسبق «مصطفى نشأت» مرحومك «نتايج الوقوعات» نام اثر مهمى.
٤ — اثرك باحث اولديغى (١٧٠٣ ـ ٧٥) سفرى نهايتنده سفارتله ويانه‌يه كوندرلمش اولان « اوليا چلبى » مرحومك سياحتنامه‌سى .
٥ — تاريخ راشد .
٦ — چنبرلى طاشده كوپريلى محمدپاشا كتبخانه‌سنده بولنان « تاريخ سلالهٔ كوپريلى زاده » نامنده‌كى تاريخ خصوصى .
٧ — «كلشن معارف» نام عثمانلى تاريخى .
٨ — فضلادن احمد رفعت افندى مرحومك « لغات تاريخيه و جغرافيا » نام اثر مشهورى ايله قاموس الاعلام .
٩ — عثمانلى محررين عسكريه‌سندن ميرآلاى « طاهر بك » مرحومك « مؤلفات عسكريه تدقيقاتى » نام اثرى .
١٠ — تاريخ جودت ، فذلكهٔ تاريخ عثمانى ، سجل عثمانى [تذكرهٔ مشاهير عثمانيه] و سائر بعض آثار تاريخيه .

(٢) — آثار و مؤلفات اجنبيه‌دن

١ — وورتمبرغ اركان حربيهٔ عموميه‌سى ميرآلايلرندن و اسوج دارالفنون عسكريه‌سى اعضاسندن مشهور « قاوزلر _Kausler» ك ١٨٤٧ سنهٔ ميلاديه‌سنده طبع اولنان وازمنهٔ قديمه، قرون وسطا وازمنهٔ جديده‌كى هرنوع محاربادن باحث بولنان جسيم اطلسلى اثر مشهورى .
٢ — آوستريا ومتفقلرى اوردوسى‌باش قوماندانى « مونته‌قوقولى » نك ١٧٦٠ سنهٔ ميلاديه‌سنده « آمستردام » شهرنده باصيلان «مه‌موار دو مونته‌قوقولى» نام اثر مشهورى .
٣ — « ١٦٨٣ سنه‌سنده ويانه اوكنده عثمانليلر » ناميله ١٨٨٣ سنهٔ ميلاديه‌سنده « پراغ » و « لايپسيق » شهرلرنده نشر ايدلمش و« قارل لووازه‌ل » طرفندن يازلمش اثر مهم .
٤ — آلمانيالى « ويلهلم نوته‌بوم » نام ذاتك ١١٨٧ سنه‌سنده برلينده نشر اولنان « مونته‌قوقولى وسن‌غوتار مصافى » نام اثرى .
٥ — « هامر » و« ژوآنه‌ن » نام ذاتلرك تاريخ عثمانيلرى وسائره .

(آرتين آصادوريان مطبعه‌سى)

DR 534 .5 S4A75
UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY SEP 15 1965
1007443

مدخل

«سن‌غوتارده عثمانلی اردوسی» سرلوحه‌سی تحتنده اوله‌رق یازمش اولدیغمز شو کوچك اثر، اجداد عظاممزك آوستریا سن غوتارنده، [*] - یعنی شمندوفرلرك، شوسه‌لرك تعمم ایتدیکی دور حاضر ایچون بیله بزه خیلی بعید کورینان آوروپای وسطیده ویرمش اولدقلری برمیدان محاربه‌سندن [سن‌غوتار میدان محاربه‌سیله اکا متعلق حرکات عسکریه‌دن] بحث ایده‌جکدر. بومیدان محاربه‌سی وقتیله آوروپانك قلبگاهنده کوستره‌کلدیکمز قدرت وقوت فوق العاده‌نك برمرآت صحیحی اولدیغی، برچوق آوروپا مورخین ومحررینی برچوق یازیلر یازمغه اجبار ایلدیکی، بالخاصه بو محاربه‌ده آوستریا ومتفقلری اردوسنك باش قوماندانی اولان آوستریا فلدمارەشاللرندن مشهور مونته‌قوقولینك بتون جهان عسکری‌یه‌قارشو برسوری یالانلرله طفره‌فروشلق ایلمه‌سنه سبب اولدیغی ایچون مذکور محاربه‌نك بر تفصیل کشیدهٔ حدهٔ تدقیق ایدلمسی مناسب کورلمش وبیانانمز هردرلو اعتراضاندن وارسته قالمق ایچون

---

[*] «سن‌غوتار» اسمیله آوروپاده ایکی‌موقع واردر: بریسی آوستریاده اولوب پرسبورغك آلت طرفلرنده طونه‌یه منصب اولان راآب نهری اوزرنده و«واسوار» و «فلدبرغ» موقعلرینك ماییننده‌در؛ بو موقعده قدیماً «سن‌غوتار» نامنده بر قریه وار ایدی‌که الیوم شهر حالنه تحول ایتمشدر. ایکنجیسی اسویچره‌ده اولوب الك یوکسك نقطه‌لری ٢٦٦٣: ٣٦٧١ متروارتفاعنده اولان آلپ طاغلرینك هیئت مجموعه‌سندن متشکلدر وبو طاغلرك آلتندن — «سن‌غوتارتونلی» دنیلان و«زوریخ»دن «میلانو»یه کیدن شمندوفر خطی‌اوزرنده بولنان — دنیانك الك اوزون‌بویلی تونلی مروراید‌رکه طولی ١٤٩٠ متره‌در. بوراده موضوع بحث اولان «سن‌غوتار» برنجیسیدر.

اك مشهور بعض مورخين ومحررين عثمانيه واجنبیه‌نك بو محاربه حقنده‌كی بیاناتنك تلخیصیله برابر مذكور محاربه‌ده بروجه معروض دشمن اردوسی باش قوماندانی اولان مذكور مونته قوقولینك بعدالمحاربه یازمش اولدیغی مه‌موارنده محاربهٔ مذكوره‌یه دائر ویردیكی تفصیلاتك عیناً اعطاسیله مذكور میدان محاربه‌سی حقنده‌كی بیانات غرضكارانه‌نك محاكمات ومناقشات فنیه وعقلیه وحقایق بینات تاریخیه ایله عقل وحكمته ، فن ومعرفته ، ایجابات حق وحقیقته توفیقاً ردوابطالی یولنه كیدلمشدر . طریق حق و حقیقتدن ازسرمو انحراف ایتمدیكنه مطمئن اولدیغمز بیاناتمزك حقایقپروران نزدنده مظهر حسن تلقی اولمسی بشدتله مأمولمزدر .

سن‌غوتارده عثمانلی اردوسی

{۱} «سن‌غوتار» میدان محاربه‌سنی منتج اولان (۱۷۰۳-۷۵) سفرینك وقایعی حقنده معلومات اساسیه

[سفرك حركات سوق‌الجیشیه‌سنی كوسترن قروكی‌یه مراجعت اولنه]

جنتمكان سلطان محمد خان رابع حضرتلرینك زمان سلطنتلرنده وكوپریلی‌زاده فاضل احمد پاشا مرحومك دور صدارتلرنده آوستریا دولتی اردل (ترانسلیوانیا) امورینه مداخله‌یه باشلامش، اردله تسلط وبعض قلاعنی ضبط و تملك ایلمش و «آپافی میخال» ه قارشو «كمیانوش ـ Kemenz» نامنده بر بكزاده‌یی (پرنسی) اردل قراللغنه نامزد قیلمش ایدی.

بر عثمانلی قول اردوسی ایله بو حوالیده اجرای حركته مأمور ایدیلن اردو سرعسكری (قوماندانی) كوسه علی پاشا پرنس كمیانوشی بالمحاربه منهزم و معدوم ایلدی ایسه‌ده اردل قلاعنه یرلشمش اولان آوستریا عسكرینك بسبتون داخل ایالتدن خروجی و «قنیژه» جوارنده خلاف عهد اوله‌رق ایمپراطورك امریله انشا اولنان «زه‌رینوار» حصارینك هدمی طرف سلطنت سنیه‌دن مطلوب اولوب بو خصوصه دائر بر سنه‌دنبری آوستریا ایلچیسی ایله امتداد ایدن مذاكره نتیجه‌پذیر اولمدیغندن عقد اولنان مجلس مذاكره‌ده نتیجه اوزرینه اعلان سفر اولنمسنه قرار ویرلمكله آوستریایه ۱۰۷۳ سنهٔ هجریه‌سنده رسماً اعلان حرب اولندی.

اعلان حربی متعاقب جنتمکان سلطان محمدخان رابع حضرتلری ادرنه‌ده بدمؤیدهٔ همایونلریله صدراعظم کوپریلی زاده فاضل احمدپاشایه سردار اکرملك قلیجنی تقلید وباشنه برمعتاد چفته سرغوج وضع بیوره‌رق آوستریا سفرینه مأمور ایلدی.

۱۰۷۳ سنه‌سی رمضاننده سردار اکرم ـ بعده مجارستانه‌طوغری یوریتك اوزره ـ اردوی همایون ایله جانب بلغراده عطف‌عنان وبعده مجارستانه دخول ایلدی. اردوی همایون ایله برابر بولنان تمچه‌قپوکتخداسی علی‌پاشایه‌واردوی همایون بلغراددن حرکت ایتدکدنصکره اردوکاه همایونه کلن آوستریا ایلچیلری حضور سردار اکرمی‌یه قبول اولنوب یکیدن انشا اولنان سابق الذکر (زه‌رینوار) حصارینك هدم واردل قلاعنك تخلیه‌سیله جنتمکان سلطان سلیمان خان قانونی حضرتلرینك معاهده‌سنده ویرلمسی مشروط اولان اوتوز بیك آلتون ویرکونك وبوندن بشقه سلطان احمد خان اول حضرتلرینك زمان سلطنتلرنده عقداولنان صلحده اعطاسی مقرراولان ایکی یوزبیك غروشك تأدیه‌سی تعهد اولندیغی حالده تجدید معاهده اولنه‌جغی افاده اولندقده آوستریا ایلچیلری [مرخصلری] هدم وتخلیه ماده‌لرینی [یعنی منازع‌فیه اولان قلاعك رد وهدمنی] درعهده ایدوب ویرکو اعطاسنه مخالفت اظهار و بر مقدار هدیه دنیلورسه چاره‌سی بولنه‌بیله‌جکنی ، ویرکو بحثنه قارشمق اساساً مأموریتلری داخلنده بولنمدیغنی تذکار ایتملریله برابر استانبولده ایکن سبقت‌ایدن مذاکراتده ویرکو لقردیسی اولمدیغنی درمیان ایلدیلر .

صدراعظم آوستریا مرخصلرینه : «دولت علیه حضور و آسایش اوزره بولندیغی حالده بو قدر کلفت و مصرف اختیاریله بوراره کلندکدنصکره البته مادهٔ مذکوره دخی قبول اولنمق اقتضا ایدر!» صورتنده جواب ویردی.

وبو جهتله تسویهٔ مصلحت ممکن اولمدیغندن مذکور ایلچیلر بو دینده بالتوقیف صدرمشارالیه اردوی همایون ایله عثمانلی سرحدنده بولنان غران [استرغون] قلعه‌سنه طوغری حرکت ایلدی. آوستریالولر مطالب دولت علیه‌یه تمامیله موافقت و التی آلتمش سنه‌دنبرو متروك اولان ویرکو مسئله‌سنی دخی هدیه‌نامیله قرارلشدیرمغه ابراز ملایمت ایلدکارینه نظراً اویوشلمق خصوصنده موانع کلیه‌قالمامش ایسه‌ده کوپریلی زاده فاضل احمدپاشا مع الفتوحات شانلی برمعاهده عقدینه‌دسترس اولمق جهتنی التزام ایتدیکندن جنك وحرب طرفنی اختیار ایتمش وبنابرین تزیید مطالب صورتیله اوتوز بیك آلتون ویرکویی نهادهٔ موقع تذکر ایتمشدر.

بلغراده کلرك اورادن مجارستانه داخل اولان عثمانلی اردوسی ۱۲۰۰۰۰ کشی قوتنده اولوب اردوی مذکور بلغرادن چیقدقدن صکره «اوسك ـ بودین» طریقیله سرحدده الئمهم برعثمانلی قلعه‌سی اولان استرغون (نام دیکرله غران) قلعه‌سنه کلمش وبعده آوستریا الکاسنه داخل اوله‌رق قلعهٔ مزبوره‌جوارنده‌بولنان «اویوار» نام‌دیکرله «نه‌وهاوزه‌ل ـ Neuheuzel» قلعه‌سنی محاصره وفتح ایلمکی تصمیم ایلمشدر.

«اویوار» قلعه‌سی اورته مجار قلاعندن اولوب ۱۰۱۲ سنهٔ هجریه‌سنده عثمانلولر طرفندن فتح و اردلستانه الحاق اولنمش ایسه‌ده مؤخراً آوستریالولرك النه کچمش واستحکامات جسیمه ایله تحکیم وترصین قلنمش ایدی.

«اویوار» قلعه‌سنك ازسرنو ضبط وتسخیری خصوصنه قرار ویرلدیکنه‌مبنی «استرغون» دن طونه اوزرینه کوپری انشاسنه ابتدار و قارشو طرفك محافظه‌سی [کچید حرکتنك تأمینی] ایچون مقابل ساحله ۱۰۰۰۰ قدر عسکر امرار اولندی «اویوار» ده بولنان آوستریا جنرالی سکز بیك قدر عسکر

انتخاب ایده‌رك قارشو ساحله كچيرلمش اولان عساكر مفرزهٔ عثمانيه‌یی باصمغه شتاب ایلمش ایسه‌ده وقوعبولان محاربهٔ شدیده‌ده دشمن عسكرينك اوچده ایكیسندن زیاده‌سی مقتول و اسیر ایدلمش ومتعاقباً كوپرينك انشاآتی اتمام قلنمغله صدراعظم بتون اردوی همايون ایله قارشو جانبه مرور ایلمشدر.

عثمانلی اردوسی سرعتله ایلروليه‌رك «اویوار»ی شدتله محاصره ایتمكه باشلادی. مشهور جنرال «مونته‌قوقولی» تحت قوماندانسنده بولنان آوستريا اردوسی ایله قلعهٔ مزبوره‌یی تخليصه شتاب ایتمش ایسه‌ده عساكر عثمانيه‌نك قهرمانجه اولان حملات و هجوملری سببيله «مونته‌قوقولی» عودت ورجعته مجبور اولمش وبر آی قدر شدید وخارقه‌انگيز برصورتده محاصره ایدلدكدن صكره «قلعهٔ اویوار» ٢٥ صفر ١٠٧٤ تاريخيله عثمانلی غازيلرينك یدغالبانه‌سنه كچمشدر.

بعض تواريخ اجنبيه‌نك بياناتنه‌كوره اردوی همايون «اویوار» محاصره‌سيله مشغول ایكن خانزاده «احمد كرای» يوزبيك تاتار عسكريله وقزاق خطمانی دخی يكرمی بيك قزاق عسكريله كلوب اردوی مذكوره التحاق ایلمكله محاصرهٔ مذكوره‌نك هجمات ووقايع مدهشه وفوق‌العاده‌سنه اشتراك ایلمشدر.

«زيدوه طوروق» معاهده‌سندنبرو [*] آوستريا ایله يارم عصر قدر دوام ایدن زمان صلح ومسالمتده سطوت عثمانيه‌نك آوروپالولرجه حال‌توقفده قالدیغی

[*] « زيد وه‌طوروق » موقعی «استرغون» نام دیكرله «غران» ایله « قومران Comorn » آره‌سنده وطونه اوزرنده اولوب موقع مذكورده آوستريا دولتی ایله ميلادك ١٦٠٦ وهجرتك ١٠١٥ تاريخنده عقدمصالحه ومعاهده اولنه‌رق اونبش‌سنه دوام ایدن برنجی آوستريا سفر طويلنه نهايت ويرلمشدر.

معاهدهٔ مذكوره جنتمكان سلطان احمد خان اول حضرتلرينك سلطنتلرنده عقد اولنمشدر.

ظن اولنور ایکن بو یله سفرك هنوز بدایتنده اك متین وطرز جدیدده مستحکم بر قلعه‌نك فوق‌المأمول بر صولت ایله بر آی ایچنده ضبط اولنیویرمسی بتون آوستریا و آلمانیا بلادینه جنتمکان سلطان سلیمان خان حضرتلری زمانلرنده‌کی هجوملردن زیاده دهشت صالمشدر.

«اویوار» نام دیکرله «نه‌وهاوزه‌ل» قلعه‌سنك ضبطندن صکره اطرافده بولنان «نوویغراد» قلعه‌سی و برطاقم پلنغه‌لر تسخیر و «سیلیزیا»، «موراویا» ایالتلری تاتار سواریسی طرفندن غارت وتخریب اولنه‌رق صدراعظم و سردار اکرم حضرتلری اردوی همایون ایله بلغراد مشتاسنه عودت بیورمش و معیتنده بولنان اردل قرالنه، مملکتین بکلرینه [ویوده‌لرینه] محل امارتلرینه کیتمکه اعطای رخصت ایلمشدر.

سفر مزبورده اردوی همایون مستغرق غنایم بیشمار اولمش وسکسان بیکی متجاوز اسرا میانهٔ غنایمه داخل بولنمش ایدی.

موسم شتا ختام بولمه‌دن مشهور جنرال (زرینی ـ Zriny) نك [١] «قنیژه» یی محاصره ایلدیکی خبری بلغراده اردوی همایونه واصل اولمغله [٢] صدراعظم وسردار اکرم حضرتلری قیش اورته‌سنده و١٠٧٤ سنهٔ هجریه‌سی رمضاننده بلاافاتهٔ وقت «بلغراد»دن همان حرکت وهنوز عساکر عثمانیه کاملاً مجتمع اولمه‌دن موجود اولان اوتوز بیك قدر عسکر جانب اعدایه توجیه وجههٔ عزیمت ایدوب مشتالرده متفرق بر حالده بولنان فرق عسکریه‌یی طوپلایه طوپلایه «قنیژه» یه تقرب ایلدی. عثمانلولرك ورودی خبریله جنرال

---

[١] بزم تاریخلردن «تیمورقازیق» لقبیله مشهوردر.

[٢] غازیٔ شهیر «تریاکی حسن‌پاشا» وقتنده‌کی «قنیژه وقعهٔ کبراسی» خیلی اول [١٠١٠ سنهٔ هجریه‌سنده] وقوعه کلمشدر.

«زرنی» محاصره‌یی فك ایده‌رك صاوشمش اولمغله «دراو» و «مور» نهرلرینك ملتقاسنده بنا اولنان وباعث حرب موادن بری بولنان «زه‌رینوار» حصارینك محاصره‌سنه ابتدار اولندی .

آوستریا اردوسی نهرك قارشو طرفنده آرام و قلعهٔ مزبوره‌یه تمدید ایلدکلری کوپری واسطه‌سیله نوبنو اعانه‌یه اهتمام ایلدیکی حالده زور بازوی عساکر عثمانیه ایله بو قلعه دخی فتح و تسخیر وطوپ ومهماتلری اخذ اولندقدنصکره تخریب ایدلدی . آوستریا باش قوماندانی مشهور جنرال «استروززی ــ Strozzi» عثمانلیلره هجوم ضمننده «مور» نهرینی کچمکه اوغراشیرکن بوزلمش؛ مقتول دوشمش ایدی.

آوستریا امپراطوری برنجی «لهٔوپولد» آرتق غلبه‌دن نومید اولمش ایدی: (زه‌رینوار) حصارینك ضبط وتخریبنی متعاقب طلب صلح ایچون صدراعظم نزدینه ایلچیلر ارسال وطلب اولنان سنوی اوتوز بیك آلتون ویرکونك یرینه «زیدوه‌طوروق» معاهده‌سنده ویرلدیکی مثللو بردفعه‌لق ایکی‌یوز بیك غروشك قبولنی تکلیف ایلدی . بونك اوزرینه اردوی همایونده عقد مجلس مذاکره اولندی .

آوستریالولر یدنده بولنان اردل قلاعی رد وتسلیم اولنمق ، هدم اولنان یکی قلعه [یعنی زه‌رینوار حصاری] فی مابعد اعمار اولنمامق ، رکاب همایونه عقد صلح عقبینده بروجه تکلیف ایکی‌یوز بیك غروش قیمتلی هدیه تقدیم ایدلمك شرطلری وشرائط متفرعهٔ سائره ویکرمی سنه مدت ایله ١٠٧٥ سنه‌سی محرمی اوائلنده و مجلس مذاکره عقد اولندیغی کون همان بر قاچ ساعت ظرفنده دلخواه عالی‌یه توفیقاً تنظیم مصلحت اولنوب طرفین مرخصلری یازیلان معاهده‌نامه‌یی امضا ایلدیلر ؛ مصالحه سنداتی تصدیق وبعده تعاطی

اولنمق اوزره استانبول و ویانه‌یه کوندرلدی .

حربك بتیرلمسی تعجیل و جانب سردار اکرمی‌یه توصیه و تأکید بیورلمقده ایدیسه‌ده مصالحه سندی طرف ایمپراطوریدن تصدیق اولنمقسزین ترك حرب اولنسه ایشی اوزاده‌جقلری و بو جهتله مطلوب عالی اولان سرعت ختام‌سفر حاصل‌اولمیه‌جغی منفهم اولمش بولندیغنه‌مبنی عهدنامه‌مذکور طرف ایمپراطوریدن امضا و صدراعظم جانبنه ایصال اولنمدقجه ترك حرب اولنمامسی دخی مقاوله اولنمش ایدی؛ بوکا بناءً صدر مشارالیه راآب نهرینك [راابا صوینك] صول یقه‌سنه کچوب ــ عثمانلیلرك «یانیق قلعه» نامنی ویرمش اولدقلری ــ «راآب» قلعه‌سنی محاصره ایلمکی تصمیم ایتدی. مناسب بر کچید یری بولمق ایچون نهرك صاغ یقه‌سنی و آوستریا باش قوماندانی اولان جنرال «مونته‌قوقولی» دخی مانع مرور اولمق قصدیله نهر مزبورك صول ساحلنی روزکاره [منبع] طرفنه طوغری تعقیبه باشلادی .

اردوی‌همایون بروجه‌معروض نهرك صاغ‌ساحلنی یوقارو طوغری تعقیب ایدر ایکن «سن‌غوتار» قریه‌سی جوارینه واصل اولندقده بر مقدار عسکر صوبك قارشو ساحلنه کچیریلوب آوستریالولر اوزرینه هجوم ایتدیرلمش اولمغله آتی‌الذکر «سن‌غوتار میدان محاربه‌سی» وقوعه کلمشدر.

{۲} — آلمانیا ارکان حربیه میرآلایلرندن مشهور «قاوزلر» ه کوره «سن غوتار میدان محاربه‌سی»نك صورت وقوعی

[میدان محاربه‌سنك پلاننه ورسم مناظریسنه مراجعت اولنه]

سن‌غوتار میدان محاربه‌سی: جنتمکان سلطان محمدخان رابع حضرتلرینك زماننده صدراعظم وسردار اکرم کوپریلی زاده فاضل احمد پاشا قوماندەسنده بولنان عثمانلولر ایله آوستریا فلدمارەشاللرندن مشهور «مونته‌قوقولی»نك تحت قوماندەسنده بولنان آوستریالولر، فرانسزلر وسائر متفقین عساکرندن مرکب متفقین اردوسی آره‌سنده و ۱۰۷۵ سنهٔ هجریه‌سی محرمنك سکزنده [۱٦٦٤ سنهٔ میلادیه‌سی آغستوسنك برنده] وقوعه کلمشدر .

(۱) — طرفین اردولرینك قوهٔ موجوده‌سی

ا — عثمانلولر : ۱۳۰۰۰۰ کشی ایدیسه‌ده بو مقدارك یالکز ٦۰۰۰۰ کشیسی عساکر منتظمه ایدی.

ب — آوستریالولر ۳۰۰۰۰ کشی‌اولوب « ایمپراطوریلر » دنیلان اصل آوستریا عساکری ایله آلمان ایمپراطورلری عساکری و امدادجیلری اولان فرانسزلردن و سائره‌دن متشکل اولان بو مقدار عسکرك ۱۰۰۰۰ کشیسی سواری ایدی [۱] .

---

[۱] «قاوزلر»ك آوستریا اردوسنك [دها طوغریسی متفقین اردوسنك] قوتی‌نك آز کوستردیکی وبو قوتك سکسان بیکدن آشاغی اولمدیغی تواریخ عثمانیه‌نك بیاناتندن آکلاشلمقده‌در .

(٢) ـ طرفین اردولرینك مواضعی .

ا ـ عثمانلولر :

عثمانلولر آلتی بیوك قوله (فرقه‌یه) منقسم اولدقلری حالده [میدان محاربه پلاننده ع ع ایله مرئیدر] را آب نهرینك صاغ ساحلنده‌کی سن‌غوتار تپه‌لرینك میللری [صرتلری] اوزرنده اردو قورمشلر ایدی . صدراعظم مرکزك اوکنده و(ص) نقطه‌سی جوارنده قونمش ایدی .

ب ـ متفقین اردوسی :

متفقین اردوسی را آب نهرینك صول ساحلی اوزرنده (ء ء) قطعه‌لری جوارنده اوزلمق اوزره اردوقورمش ایدی : (د د) ایمپراطوریلر [آوستریا ایمپراطورینك عسکری] ـ (مم) بر نسی «والدءق» قوماندەسنده بولنان المان ایمپراطورلغی عسکری ـ (ف‌ف) لیوتونان جنرال یعنی فریق رتبه‌سنی حائز اولان فرانسز جنرالی «قولینی» نك تحت قوماندەسنده بولنان فرانسزلر ـ (ط ط) متفقین عساکرینك طوپجیه‌سی.

(٣) ـ فلد مارەشال مونته‌قوقولی ایله صدراعظمك پلانلری.

بر نهری کچمك خصوصنده مکمل کوپری طاقملری بولنمیان عثمانلولره ایقاع ایده‌جکی مشکلاتدن غافل اولمیان «مونته‌قوقولی» راآب نهرینك کیروسنده عثمانلولرك هجومنی بکلمکی تصمیم ایلدی وتحت قوماندەسنده بولنان فرانسزلرله عساکر ایمپراطوریه‌یه (یعنی ایمپراطور عساکرینه) وایمپراطوریلره بو نقطهٔ نظردن امر ویرمش ایدی : اشبو قوللردن بهری راآب نهرینك کندی قارشولرنده بولنان قسمنی مدافعه ایده‌جك ایدی . بوندن ماعدا ایمپراطورلق عساکرینه

کندی جبهه‌لری قارشوسنده کائن راآب نهری قسمنی کرلمش ایپلر واسطه‌سیله قوس شکلنده اوله‌رق عثمانلی سواریسنه قارشو تحکیم و ترصین ایلملری امر اولنمش ایدیسه‌ده عساکر مذکوره بونی اجراده اهمال و قصور ایتمشلردر .

سردار اکرمك پلانی: راآب نهرینك مساعد برکچیدندن نهرك صول ساحلنه کچوب آوستریا و متفقلری اردوسنی باصمق، اردوی مذکوری منهزم و پریشان ایدوب راآب قلعه‌سنی ضبط ایلمك، صلح منعقداولمزسه ویانه استقامتنده یوریمك ایدی .

(٤)- میدان محاربه‌سنك صورت‌وقوعی :

١) – (٣١ تموز / ١ آغستوس) کیجه‌سنده صدراعظم (ق ق) جوارنده ١٥ قطعه طوپی حاوی اوچ عدد بطاریه انشا ایتدیروب بوبطاریه‌لرك تحت حمایه‌سنده اوله‌رق بعض‌عساکری راآب نهرینك قارشو یقه‌سنه‌کچیردی. عساکر مذکوره نهری کچدکدنصکره نهرك صول ساحلنده بولنان فونده‌لق درونته آتلدیلر و متریس کشادینه باشلادیلر .خصوصات معروضه‌نك‌جمله‌سی ایمپراطورلق عساکرینك قیدسزلق واهتمامسزلغندن‌طولایی‌کوریله‌مامش‌ایدی.

٢) ــ ١ آغستوسده دخی قوتلی بر عثمانلی سواری مفرزه‌سی راآب نهرینك صاغ ساحلی برنجه یوقارو [نهرك روزکار جهتنه] طوغری چیقیوردی . مونته قوقولی دشمنك بو حرکتنك کندی صاغ‌جناحی‌علیهنه توجه ایتدیکنی ظن و تخمین ایلدیکندن حرکت مذکوره‌یی تحت ترصدده بولندیرمق ایچون جنرال «شپورق» ی ایکی آلای پیاده ایله کوندردی. مومی‌الیه جنرال راآب نهرنی کچه‌رك عثمانلی مفرزه‌سی اوزرینه بالهجوم آنی بوزدی واردوکاهه برچوق دوه وساره کتیردیکه بودوه‌لر غنایمك برقسم مهمی ایدی .

۳) — (ق ق) جوارنده ترتیب اولنان عثمانلی بطریه‌لری آلافرانغه صباحك طقوزنده [آلاتورقه ساعت ۲ راده‌لرنده] آتشه باشلادیلر؛ بونلر آتش ایتدکاری اثناده بوسنه‌لی اسماعیل پاشا معیتنده بولنان ۳۰۰۰ سپاهی و ۳۰۰۰ یکیچری ایله کچید محلندن «ا آب» نهرینی مرور ایلدی [*]. ایمپراطورلق عساکرینك ایلری قره‌غوللری عثمانلولر طرفندن محو و پریشان ایدلدی ؛ اوستریالولرك «نادساو» ، «کیهل» ، «مانسکه» پیاده آلایلری ایله «شمیت» زرهلی سواری آلایی مزبور ایلری قره‌غوللرك امدادینه قوششمشلر ایسه‌ده بونلر دخی عثمانلولر طرفندن برباد و پریشان ایدلمشدر . یکیچریلر «موککسدورف» قریه‌سنی ضبط و اوراده خندك آچه‌رق متریسه کیردیلر ؛ سپاهیلر دخی ایمپراطوراق عساکرینك اردوکاهی داخلنه قدر نفوذ ایتمش و اوراده‌کی عساکری هر طرفه طوغری فراره مجبور ایلمشدر .

٤) — اسماعیل پاشانك بختیارانه اولان اشبو باصقینی اثناسنده بتون عثمانلی اردوسی کندی اردوکاهلرندن چیقه‌رق ساحل نهره طوغری اینمدی . مع مافیه بو اثناده صدر اعظم بر بیوك خطا ایلدی‌که اودخی متفقین اردوسنك مفرز اولان جناحلرینی هیچ برصورتله اشغال ایتمامسندن و «را آب» نهرینی مرور ایدن قوله کافی بر سرعت و استعجال ایله وقت وزماننده لازمکلن امداد واعانه‌یی کوندرمامسندن عبارت ایدی .

٥) — متفقین اردوکاهنده جنراللرك اکثریسی هرشیئك ضایع اولدیغنی ظن ایده‌یور وعلی‌العجله بر رجعت اجراسنی طلب و آرزو ایلیورلر ایدی؛

[*] بوراده سپاهیلرك کندی بارکیرلری صاغریلرینه بر یکیچری بندیره‌رك نهری مرور و عساکر مذکوره اعانه‌سیله نائل موفقیات اولدقلری بعض آثار اجنبیه‌ده محرردر .

یالکز جنرال مونته‌قوقولی متانتنی ضایع ایتمامش ایدی . مومی‌الیه اوچ آوستریا پیاده آلایی ایله ایکی زرهلی سواری آلایینك باشنده اولدیغی حالده اردوکاه‌داخلنه قدر نفوذایتمش‌اولان عثمانلی صول‌جناحی‌داخلنه دوشیوردی ؛ مونته‌قوقولی حرکت‌مزبوره‌یی اجرا ایدرکن «باد» برنسی دخی‌خسته اولمغله برابر « و آب» دائره‌سی عساکرینی طوپلایوب بونلری سپاهیلرك صاغ‌جناحنه هجومه سوق ایلدی . «موککسدورف» قریه‌سی تخلیص اولندی ودشمن نهرله متشکل قوس داخلنده‌کی کندی بطریه‌لرینه طوغری پوسکوردلدی .

٦) ـــ صدر اعظم نهرك اوبر طرفنه تازه عسکر کوندردی. عساکر مزبوره پریشان ایدیلن سپاهیلری طوپلادی و بونی متعاقب تکرار متفقینك مرکزی‌علیهنه طوغری یوریدی. متفقین عساکرینك جناحلرینه بوزمانه‌قدر حالا هیچ بر صورتله هجوم اولنمامش ایدی . مونته‌قوقولی مرکزی تقویه ایچون صاغ جناحدن بر زرهلی سواری آلایی ایله ایکی پیاده آلایی دها جلب ایلدی و (ی ی) قربنده موضع آلمش اولان جنرال « قوللینی » نك دخی تهدید اولنان مرکزی حمایه ایلمسی ایچون کندوسنه‌امرلر کوندردی. اشبو اوامر و تبلیغاتی آلیر آلمز جنرال « قوللینی » ١٣٠٠ پیاده و ٦٠٠ سواری ایله جنرال (فوبیاد)ی نقطهٔ مذکوره‌یه [مرکزه] طوغری افراز وارسال ایلدی . متفقین عسکری اجتماع ایدن مساعی وقوتلری واسطه‌سیله عساکر عثمانیه‌یی را آب نهری ایله متشکل قوس داخلنه پوسکورتمکه موفق اولدیلر ؛ اوراده شدید بر آتشه باشلاندی که بو آتش اوکله وقتنه دکین دوام ایلمشدر . [میدان محاربه‌سنك مناظراً ارائه ایدلمش پلاننه مراجعت].

٧) ـــ بوصره‌ده صدر اعظم متفقین اردوسنك جناحلرینه دخی هجوم ایچون ترتیبات لازمه‌یی اتخاذ واجرا ایلدی . درت بیوك سواری قولی

سلطان محمد خان رابع

(ك ك) صاغ جناحه تقرب ایلدی؛ بو تقرب حرکتك اجراسی اثناسنده (هه) قربنده‌دخی دشمن اردوسنك مرکزی اوزرینه آتیله‌رق اراده‌مظفرتی حل‌وفصل ایلمك ایچون اوچ عدد عمیق سواری فرقه‌سی [جمعیتی] تشکیل اولندی. دیکر آلتی سواری فرقه‌سی موقع مساعده ایدر ایتمز اولکی فرقه‌لری تعقیبه حاضر بولنمق اوزره نهرك صاغ ساحلنده (ەە) نقطه‌لرنده طوردی.

۸) — مونته‌قوقولی کندی صاغ جناحنی تهدید ایدن عثمانلولرك پیشکاهنه ایکی آلای زرهلی سواری ایله جنرال «شپورق»ی کوندردی ودشمنك کندی مرکزی اوزرینه هجوم ایده‌جکنی اولجه آکلامغله بو هجومه میدان ویرمامك ووقوعنده قارشو قویه‌رق آنی رد وبرطرف ایلمك قرارینی بالاتخاذ ایجابنی اجرا ایلدی. متفقلرك (قوللینی) دن غیری بر چوق جنراللری هر نقدر بوقراره اولانجه قوتلری ایله مخالفت ایلمشلر ایسه‌ده مونته‌قوقولی‌یه قرارینی تبدیل ایتدیره‌مامشلردی. جنرال «شپورق» نهری کچمش اولان عثمانلی سواری قوللرندن بری اوزرینه (ك ك) قربنده کمال شدت و تهورله آتلدی و بیوك بر مقاتله وقوعندن صکره مزبور قولی راآب نهرینك اوته طرفنه رد واعاده ایلدی. فرانسزلر دخی صورت مطلوبه و حسنه‌ده توجیه ایدیلن کندی طوپچی آتشلری واسطه‌سیله صول جناحده عثمانلیلری نهری کچمکدن منع ایلدیلر. متفقلرك مرکزی کندی قارشولرنده توقف ایتمش عثمانلی عسکری اوزرینه بیوك محاربه صیحه‌لری چکه‌رك، نعره‌لر آته‌رق شدتله هجوم ایلدی؛ اوزون بر مدت کوکس کوکسه محاربه‌دن صکره عثمانلیلر نهره طوغری چکلمکه مجبور اولمشلردر. محاربه ایکندی‌یه دکین امتداد ایلمش، رجعت ایدنلردن شهید دوشمیانلر حرب اولورکن قبارمش اولان راآب نهرینك صولری ایچنده غرق ونابدید اولمشدر.

۹) — راآب نهرینك صاغ ساحلی اوزرنده قالمش اولان تقریباً ۳۶۰۰۰ کشی قوتنده ٦ سواری جمعیتی [۞ ۞] دوچار خوف ودهشت اولمغله متریسلی اردوکاهلرینه چکیله‌رك کندولرینی قورتارمش وکیرولرنده و (قق) قربنده ۱۵ طوپ براقمشدر.

(٥) — میدان محاربه‌سنك نتیجه‌سی:

عثمانلیلرك ضایعاتی ٦۰۰۰دن زیاده مقتول ایله ۸۰۰۰ راده‌سنده مغروقدن عبارتدر . ۱۵ قطعه طوپ ، ٤۰ سنجاق ، بك چوق عدد ده دومبلك یوم مذکورك غنائمندندر. عساکرمتفقه ضابطانجه بیوك برضایعاته اوغرامشلردر : تلف اولان ضابطانك عددی آلتمشه قدر چیقمشدر . عساکر مذکوره‌نك مجروح ومقتوللری ایکی بیك راده‌سنده‌در .

سن‌غوتار مظفریتی عدداً فائق اولملری خلافنه اوله‌رق عثمانلیلری — بتون سفر اثناسنده صورت تعرضیه‌ده اجرای حرکات ایتمش اولملریله برابر — بو محاربه‌دن صکره حال مدافعه‌ده بولنمغه مجبور ایلمشدر.

{۳} — قاوزلرك بیاناتی حقنده بعض ملاحظات

آوروپا موزخین ومحررین قدیمه وجدیده‌سی برطاقم مسائلده وتخصیص بعض آوروپا حکومتلرینك عثمانلولر ایله ایتدکلری محاربات عـدیده‌نك نقل و تعریفنـده قلملرینی غیرت تعصبیه‌دن بر درلو قورتاره‌میورلر ؛ یازیلری برطاقم افادات غرضکارانه ایله مالیدر. قاوزلرك بیانات سابقه‌سی دخی بوجمله‌دن اولمغله برخیلی خطیئات ایله مالی اولدیغی ایلروده‌کی بحثلردن من کل الوجوه تظاهر ایده‌جکدر.

باخصوص مومی‌الیه بیاناتی ـ مندرجاتی ایلروده برتفصیل کشیدهٔ حدهٔ تدقیق ایدلمش ، بی‌طرفانه تنـقید و مناقشه قلنمش اولان ـ مونته‌قوقولی معموارلندن بلاتدقیق اخذونقل ایلمش اولدیغی جهتله بیانات مزبوره‌نك کمال احتیاطایله تلقی اولنمسی لازم‌کلمکده‌در. «قاوزلر»ك سن‌غوتارمحاربه‌سی حقنده‌کی بیانات معروضه‌سنی سقطاتی ایله برابر کتابمزك باش طرفنـه قویمغله حقیقتی دکل بلکه بومشهور میدان محاربه‌سی حقنده آوروپاده جایکیر اولان افکارك خلاصه‌سـنی درج ایتمش اولیورز . حقیقت ایلروده مونتـه‌قوقولی بیانات وملاحظاتنك تنقیداتی صره‌سنده من‌کل‌الوجوه توضیح ایده‌جکدر. شمدیلك شوقدر دیه‌بیلورزکه «قاوزلر» دخی مونته‌قوقولی کبی محاربه اولورکن راآب نهرینك شدتله فیضان ایتمسی سببیله نهرمزبورك قارشو طرفنه کچیرلمش اولان عساکرعثمانیه‌یه معاونت‌ایدیله‌مامش وبنابرین‌اردوی‌همایونك انجق برمفرزه‌سندن عبارت‌اولان عساکر مزبوره‌نك بالضرور مغلوب اولمش ایدوکنی نظرانصاف وحقیقت اوکنه آلمیه‌رق بتون عثمانلی اردوسنی حربه اشتراك ایتمش، مغلوب اولمش کبی کوسترمك حقسزلغنده بولنیور .

حال بو مرکزده اولمغله برابر شمدیلك افادات آتیه‌مزی قارئین کرامك نظر تدقیقنه عرض ایدرز :

١ — سن‌غوتار محاربه‌سنده عثمانلیلر آلمانیا ایچرولرندن ، فرانسـه‌دن والحاصل آوروپانك هرطرفندن عثمانلی استیلاسنه، سلاح‌سطوتنه قارشوقویمق ، همان متوالیاً مظفر اوله‌کلن ترکارك آوروپا ایچرولرینه طوغری ایلروملرینه مانع اولمق اوزره قوشوب کلمش بیوك بر متفقین اردوسی ایله حرب ایتمش اولدقلرندن وبوکیفیت برچوق مورخین‌اجنبیه‌نك اقوالیله‌ده ثابت بولندیغندن قاوزلرك ٣٠٠٠٠٠ زاده‌سنده یعنی یك دون کوستردیکی متفقین قوتی بر قاچ

مثلی دها بیوك اولمق اوزره قبول ایلمك اك موافق اولور.

٢ — بو محاربه‌ده آوستریالولر اصول حرب حاضره اساس اولان بر طاقم تنسیقات واصول وقواعد عسکریه‌یی قبول ایلمش، تطبیقه باشلامش بولندقلری حالده عثمانلولر احوالنده تغیرات حاصل اولان تنسیقات قدیمهٔ عسکریه و اسکی اصول و قواعد حربیه‌لریله حرب ایتمشلردر.

٣ — اخیراً آلمانیاده سن‌غوتار میدان محاربه‌سی حقنده نشر ایدیلن بعض آثار جدیده‌ده محاربهٔ مذکوره‌نك ـ قاوزلرك وحتی مونته‌قوتولینك روایتی‌وجهله اولقدر مهم برمیدان محاربه‌سی دکل‌ایکن ـ آوستریالیلر وبعض محررین مخصوصه طرفلرندن پك مبالغه‌كارانه بر صورتده تصویر وتحریر ایدلمش اولدیغی بیان اولنیور.

٤ — سن‌غوتار محاربه‌سنده بتون عثمانلی اردوسنك دوچار مغلوبیت اولمامش اولدیغی وافادات سابقه‌نك غرضكارانه ومبالغه‌لی ایدوكی بر چوق محررین ومورخین عثمانیه‌نك بیاناتی‌ایله وحتی قاوزلرك افادات سابقه‌سیله‌ده میدان وضوحده اولدیغی کبی بو محاربه‌یی متعاقب عقد ایدیلن مصالحه‌نك بالوجوه عثمانلی منافعنه موافق صورتده اولمسیله‌ده مثبتدر.

٥ — طرفینك تلفات‌وضایعاتی حقنده «قاوزلر»ك اعطا ایتدیکی‌معلومات سابقه‌نك قبول اولنه‌میه‌جق درجه‌ده نسبتسز اولدیغی تواریخ عثمانیه‌دن وحتی کندی افاده‌سندن دخی بالسهوله استنباط اولنه‌بیلور.

{٤} — (سن‌غوتار) میدان محاربه‌سنده آوستریا ومتفقلری اردوسنك باش‌قوماندانی اولان فلدماره‌شال «مونته‌قوقولی» نك اشبو میدان محاربه‌سنك صورت وقوعی حقنده کی بیانات وملاحظاتی ایله آنلرك تنقیدات ومناقشاتی

مونته‌قوقولی مشهور عالم اولان مه‌موارنده [*] سن‌غوتار میدان محاربه‌سنك صورت وقوعنی بروجه آتی نقل وروایت ایدیور.

{١٦٦٤ سنهٔ میلادیه‌سی تموزینك یکرمی‌بدنجی کونی اوکله‌وقتی صدراعظم راب نهرینی کچمك ایچون پك زیاده چالشدی ایسه‌ده موفق اوله‌مدی. مشارالیه تموزك یکرمی سکزنده علی‌الصباح ایرکندن کندی اردوکاهنی آتشه ویره‌رك نهر بوینجه تکرار یوقارو [روزکار طرفنه] طوغری چیقمغه باشلامش و «زاخان ــ Zackan» قربنده دخی نهری کچمکه چالشمش ایسه‌ده بو محلده دخی ینه موفق اوله‌مامشدر.

تموزك یکرمی طقوزنده عثمانلی اردوسی «سن‌غوتار» قریه‌سی استقامتنده راب نهرینك دها یوقاروسنه [منبع طرفنه] طوغری چیقارکن اردومز دخی دائما آنك حذاسنده اولمق اوزره نهرك صول ساحلنی تعقیب ایدیوردی. تموزك اوتوزنده خصمین اردولری «سن‌غوتار» قریه‌سی یقیننده ــ آره‌لرنده

---

[*] — ١٧٦٠ سنهٔ میلادیه‌سنده «آمستردام» شهرنده باصلمش اولان اشبو «مه‌موار»ك آدرسی آتی‌یه درج ایدلمشدر:

Mémoires de Montécuculi, généralissime des troupes de l'empereur. — Amsterdam, chez Weststein, libraire 1760.

[ایلروده «مونته‌قوقولی» نك ترجمهٔ حالی بحثنه مراجعت].

راآب نهری بولنمق اوزره ــ قارشو قارشویه اردو قوردیلر ؛ یکدیکرینی بلا فاصله طوپه طوتدیلر.

آوستریا ومتفقلری اردوسنك نظام حربی بروجه‌آتی ایدی: ایمپراطور عساکری صاغ جناحده، آلمانیا ایمپراطورلغنك عساکری مرکزده، لاجل المعاونه کلمش اولان فرانسزلرایله سائر متفقین عساکری صول‌جناحده بولنیورلردی.

بتون اردویه لازم کلن امرلرك تحریراً اعطاسی مناسب کوریله‌رك ترتیبات حربیه آلنیرکن ومحاربه اثناسنده نظر دقته طوتلمسی لازم کلن خصوصات ۱٦٦٤ سنه‌سی تموزینك اوتوزنده اردوده نشر و اعلان اولنان تعلیمات آتیه [اردو امری] ایله بتون قطعات عسکریه‌یه تبلیغ ایدلمشدر.

— اردو امری صورتی —

۱ — متفقین اردوسی قروکیده کوستریلن شکل و صورتده نظام حرب آله‌رق ترتیب صفوف ایده‌جکدر.

۲ — مزراقلی پیاده‌لر ــ درت‌صره تشکیل ایتمك واوکارنده ایکی صره تفنکلی پیاده بولنمق اوزره ــ طابورلرینی آلتی صره اوزره یعنی آلتی آدم درینلکنده تشکیل ایده‌جکلردر.

۳ — هر سواری بلوکنك یاننه هر بری ۲٤ ویا ۳۰ تفنکلی پیاده‌دن متشکل پیاده طاقملری [محافظ عسکر] وضع اولنه‌جق و مذکور بلوکلر هجومه قالقدقلری حالده قطعات مذکوره اك یقینده بولنان پیاده طابورلری نزدینه چکیله‌رك تحت محفوظیته آلنه‌جقدر.

٤ — تفنك آتشلری هیچ بر وقتده هپ برابر اجرا اولنمیوب آتشمزی دواملی قیلمق ایچون مذکور آتش بر ویا ایکی صره بر آنده آتش ایتمیه‌جك

صورتده تنظیم اولنه‌جق و برنجی صره طولدیردیغی وقت ایکنجی صره آتش ایلیه‌جکدر .

۵ — طوپجی ایچون دخی عین اصوله دقت ورعایت اولنه‌جقدر.

۶ — هر نوع قاریشقلقدن اجتناب ایچون کرك توقف اثناسنده وکرك ایلرولندیکی صرده‌ده هم یانلرده‌کی وهمده آرقه‌ده‌کی مسافه‌لر تماماً محافظه اولنه‌جقدر.

۷ — آغر سواری عساکری عثمانلیلری تعقیب ایچون اصلا پیاده‌یی ترك ایتمز وعثمانلیلرك ایلك ساخته رجعت وفرارینه آلدانه‌رق کندوسنی اصلا طوزاغه طوتدرمیوب بتون خط حرب هیئت عمومیه‌سیله آنی خطوه بخطوه کیرو سورر. عثمانلیلر آرقه‌یی آلدیغی وقتده‌دخی خفیف‌سواری آنك اوزرینه هجوم و آرالقلرده‌کی بوشلقلردن کندوسنی تعقیب ایدر وزیاده مقاومته تصادف ایدر ایسه عین بوشلقلردن عودت ورجعت ایلر.

۸ — عثمانلی اردوسی بسبتون مغلوب ایدلمزدن ، میدان محاربه کاملاً تحت حکم وتصرفمزه کیرمزدن اول بعض بهانه‌لرایله چاپول واغتنامه قویلمق قطعیاً ممنوعدر .

۹ — عساکر عثمانیه‌نك هنگام محاربه‌ده برمعتاد اوردقلری صیحه‌لرندن، نعره‌لرندن . . . اصلا اندیشناك اولماملیدر .

۱۰ — احتیاط سواری بلوکاری هیچ بر قاریشقلق وقوعه کتیرمکسزین محتاج معاونت اولان عساکرك درحال امداد واعانه‌سنه آتلمقله مکلفدر.

۱۱ — هر کس کندی بیراغی آلتنده حرب ایدوب هرهانکی بر بهانه ایله اردو آغرلقنك آراسنه اصلا قارشمیه‌جقدر.

۱۲ — رؤسای عسکریه بدایت حربده وحرب اولورکن مناسب نطقلر ایرادیله معیتلرنده‌کی عساکرك جسارت وقوهٔ معنویه‌لرینی تحریك ایده‌جکاردر.

۱۳ — هرکس کندی موقعنی، کندی صره‌سنی یوررکن محافظه ایدوب دشمن قارشوسنه کلنجه‌یه دکین آنلردن هیچ برینی دکشدرمیه‌جك یعنی حرکت اولنان زمینك کنیش ویا طار اولمسیله درجهٔ مساعده‌سنه کوره یا جبهه ایله محاربه نظامنده [صف حرب نظامنده] ویاخود یکدیکری آرقه‌سنده قوللر هیئتنده [قول نظامنده] یوریه‌جکدر.

۱٤ — اردو آغرلغی یوللر مساعد ومطلوبه موافق اولدیغی تقدیرده اردونك یاننده حرکت ایده‌جك وفقط بولنده بولنمدقلری تقدیرده اردونك آرقه‌سندن کله‌جکدر.}

«مونته‌قوقولی» نك افادات سابقه‌سنه کوره اولوقت آوستریا ومتفقلرندن عبارت اولان متفقین اردوسنه «اردو امری» لازمکلن قروکی ایله برابر اولمق اوزره تحریراً اعطا اولنمشدرکه شایان دقت و اعتنادر. اردو امرینك هیئت عمومیه‌سندن: آوستریا ومتفقلری اردوسنك عثمانلی اردوسندن وبالخاصه عثمانلی سواریسندن پك زیاده متوحش اولدیغی وبنابرین پك زیاده متیقظانه حرکت ایتمکه مجبوریت کوردیکی وعثمانلی اردوسنك درلو مانوره‌لر و ساخته حرکات وهجوملر یاپه‌رق دشمنی آلداتمق و دشمن عساکرینك یانلرینه، آرقه‌لرینه دوشه‌رك حربی قزانمق اعتیادنده بولندیغی بالبداهه آکلاشلمقده‌در. عساکر عثمانیه صیحه‌لرینك، نعره‌لرینك عساکر دشمنه پك زیاده اندیشه وتلاش، بیوك خوف و دهشت القا ایلدیکی مذکور اردو امرینك میدانه قویدیغی حقایقدندر.

مونته‌قوقولی مه‌موارنده سوزه دوام ایله دیبورکه:

{ پیاده طابورلری ایله سواری بلوکلرینی مزج وترکیب ایدرك استخدام ایتمك خصوصنك وهیچ بر مانوره وتبدیل وضعیت حرکتلری یاپلمقسزین علی الدوام

آتش ایتدیرملت ایچون مزراقلی پیاده‌نی تفنکلی پیاده ایله وتفنکلی پیاده‌لری دخی مزراقلی پیاده‌لر ایله ستر و محافظه ایلمك کیفیتنك نقدر حقلی اولدیغنی میدان محاربه‌سنك موجب موفقیت اولان نتیجه‌سی اثبات واظهار ایتمش وبوندن بشقه آوستریالولر ومتفقلری علیهنه بر چوق دفعه‌لر توجیه اولنان نه ساخته هجوملر ونه‌ده ساخته مانوره‌لرك آنلری آلداته‌مامسنه و حقیقی هجوملرك ایسه آنلر طرفندن بر صورت مطلوبه‌ده رد و دفع ایدلمسنه کفایت ایده‌جك صورتده عساکر محافظه وقره‌غوللر، امداد و احتیاطلر ترتیب قلنمسنك نقدر مصیب ایدوکنی دخی نتیجهٔ معروضه بالتمام میدانه چیقارمشدر . }

افادات معروضه‌دن مستبان اولیورکه مونته‌قوقولی بو محاربه‌ده قزاندیغی نیم موفقیتی کندی ترتیبات حربیه‌سنه عطف ایتمك ایستیور . فقط ایلروده بر تفصیل بیان و اثبات اولنه‌جقدرکه آوستریا ومتفقلرینك مذکور محاربه‌ده قزاندقلری نیم موفقیت اساساً ترتیبات حربیه اثری اولمیوب حین محاربه‌ده کثرتله یاغان یاغمورلردن طولایی راپا صوینك [راآب نهرینك] طاشمسندن و بوکا بناءً نهری کچمش اولان بر قسم عساکر عثمانیه‌یه امداد و اعانه اولنه‌مامسندن انبعاث ایتمشدر. معمافیه آتیده توضیح ایده‌جکی اوزره ترتیبات مزبوره‌نك دخی اولوقتك اصول حربجه قسماً اولسون مستحسن کوریله‌بیلمسنه مانع یوقدر .

مونته‌قوقولی‌یی دیکلیه‌لم؛ مومی الیه دییورکه :

{ ١٦٦٤ سنهٔ میلادیه‌سی تموزینك اوتوزبرنده عثمانلولر تکرار حرکتله « سن‌غوتار » قریه‌سنك یارم فرسخ مسافه اوست طرفنه دکین ایلرولیه‌رك بر سواری بلوکنك جبهه ایله مرورینه مساعد بر کچید محلندن راآب نهرینی [راپا صوینی] کچمکه ساعی اولمش وقوهٔ موجوده‌سیله نهر مزبوری کچوب

اورازه یرلشمك ایچون استحکامات انشاسنه باشلامش ایسه‌ده لکن ایمپراطورلق دراغون عساکری و پیشدار سواریسی عساکر مزبوره‌یی اورادن کیرو چکلمکه مجبور ایلمشدر.

آغستوسك برنجی کونی آلافرانغه صباحك طقوزنده [آلاتورقه ساعت ٢ده] عثمانلولر کندی قارشولرنده بولنان ایمپراطورلق عسکری [*] اوزرینه هجوم ایتـدی و نهرك کچید محلنی لاینقطع تحت ترصدده بولندیرمق وحتی بوراده استحکامات انشاسیله کندولرینی تحکیم ایلمك امرینی آلمش اولان عساکر محافظه طرفندن دوچار مقاومت اولمقسزین ـ اولکی کیجه‌دنبرو عسکرلرینی کچیرمکه باشلادقلری ـ مزبور کچید محلنه صاحب اولمغه چالیشه‌یوردی. عساکر محافظه‌نك عدم ظهور ومقاومتی: امرای عسکریه‌دن برینك «مادامکه محاربه ایدلمك مصممدر، استحکاملنمق بی‌فائده وبی لزومدر!» فکر وادیسنده بولنمق کبی بر اثر خطاسی نتیجه‌سی اوله‌رق وقوعه کلمشدر.

فی‌الحقیقه محاربه ایتمك ایستنیلیور ایدیسه‌ده فقط بو محاربه‌نك اویله کیف وخیاله دکل بلکه کندی منفعتمزه، کندی آرزومزه موافق بر صورتده اجراسی لازمه‌دن اولدیغنی والحاصل دکل قاریشیقلق و باصقین ایله بلکه ترتیبات مناسبه و نظام انتظام ایله اجراسی آرزو ایدلدیکنی او ساده دل وکچ بین آدم بر درلو تفکر وملاحظه ایده‌مامش ایدی.

حال بومرکزده اولمغله برابر باصغین صورتنده اجرا اولنان هجوم مذکور آوستریا ومتفقلری عساکرینی بیوك حیرت وتلاشه دوشوردی و آوستریا

[*] اولوقت آوستریا حکومتی ایله اکا تابع آلمان حکومات صغیره‌سی عساکرندن تشکل ایدن و «ایمپراطورلق عساکری ـ *Troupes de l'empire*» دینان بر نوع عسکر وار ایدی؛ بالذات آوستریا ایمپراطورینه [حکومتنه] متعلق عساکره «عساکر ایمپراطوریه — *Troupes de l'empereur*» دینور ایدی.

ومتفقلری اردوسنه اویله بر تأثیر عمومی القا ایلدی‌که بو تأثیر مخوف یدی ساعت دوام ایدوب پك جانخراش ، پك قانلی ، علی‌الاکثر موجب تردد و اشتباه احوال مؤلمه ظهورینه بادی اولدی . وفقط نهایتده مظفریت بزم طرفده قالدی . }

بیانات سابقه‌سنده مونته‌قوقولینك یمان خطالری ، آچیقدن سویلمك ایستمدیکی کیزلی کیزلی مقصدلری واردر . فقط بونلر حقیقتی هیچ بر وقت کتم واخفا ایده‌مزلر :

تموزك اوتوز برنده راآب نهرینی کچمك ایستیان عساکر عثمانلیلرك قوهٔ موجوده‌سی دکل بلکه نهر مزبورك صاغ ساحلی بویجه یوقارو [منبع طرفنه] طوغری کیتمك اوزره بولنان عثمانلی اردوسی پیشدارینك بر قسمی ایدی. نهری کچن عساکرعثمانیه دشمنك برقوهٔ کلیه‌سی طرفندن قارشولنمش اولدیغندن عساکر مذکوره تکرار نهرك صاغ ساحلنه چکیله‌رك اردوی همایونك ورودینی بکلمش ایدی. شو رجعت عادیه‌دن بر موفقیت مخصوصه چیقارلمغه اوزنلمسی غرائبدندر. اکر نهرك قارشو ساحلنه اولان شو تجاوز عثمانلولرك بتون قوهٔ موجوده‌سیله وقوعه کلمش وبوده برهزیمت ایله نهایت بولمش اولسه‌یدی او کونك آقشامنده یعنی ١ آغستوس کیجه‌سنده عثمانلولر دشمنه حس ایتدیرمکسزین نهرك قارشو ساحلنه تکرار بر قوهٔ مهمه کچیرمکه موفق اوله‌بیلورلرمی ایدی؟

اوت ! تموزك اوتوز برنجی کونی عثمانلی اردوسی کندی پیشدارینك مناسب بر کچید محلی بولمش اولدیغی بر موقعه یعنی سن‌غوتار قریه‌سنك یارم ساعت یوقارو طرفنده [نهرك روزکار جهتنده] واقع بر محله کالدی ؛ راآب نهرینك صاغ ساحلی کیرولرنده بولنان صرتلر [نهرك صاغ ساحلنده

بولنان سن‌غوتار تپه‌لرینك میللری] اوزرینه قوندی؛ یوم‌مذکورك آقشامنده یعنی ۱ آغستوس کیجه‌سنده زفیری قراکلقدن بالاستفاده آوستریا عسکرینه سزدرمکسزین برمقدارعسکری نهرك قارشوساحلنه‌کچیردی؛ عساکرمذکوره ساحل مزبورده‌کی چالیلق و فونددلقلر آره‌سنه کیزلنه‌رك و متریس حفر وکشادینه باشلیه‌رق نهرك صول ساحلنی بویلی بوینه ترصد ومحافظه‌یه مأمور اولان آوستریا و متفقین اردوسی ایلرو قره‌غوللرینه ، قطعهٔ منتظره‌لرینه حرکتلرندن زره قدر بیله سررشته ویرمامشلردی. آنلر بیوك غفلت‌ایچنده ایدی. عثمانلولرك اویله یك بیوك بر جسارتله اثنای لیلده صویی کچه‌جکلرینه بر درلو احتمال ویرمیورلر ایدی. لیلهٔ مذکوره‌ده [۳۱ تموز / ۱ آغستوس کیجه‌سنده] کچید نقطه‌سی جوارنده ۱۵ طوپلی اوچ بطریه انشا اولنمش ، عساکرمذکوره بونلرله تحت‌حمایه‌یه آلنمش‌ایدی. ایرتسی‌کونی [۱ آغستوس‌ده] عثمانلیلر صرتلر اوزرنده‌کی اردوگاهلرندن آشاغی اینمکه باشلایوب کچید محلی قارشوسنه ترتیب ایتمش اولدقلری سابق الذکر بطریه‌لرك شفق وقتی باشلایان آتش شدیدی ایله قارشو ساحلده‌کی دشمن عساکرینی ، عساکر محافظه‌یی شدتله دوکه‌رك کچید حرکتنی احضار ایتدیلر؛ بعده اوچ بیك سپاهینك ترکیلرینه اوچ‌بیك یکیچری بندیروب بونلری نهرك قارشوساحلنه کچیردیلر؛ کیجه‌دن قارشو ساحله کچیرلمش و ساحل بوینجه چالیلقلر، فوندلقلر آره‌سنه کیزلنمش، یاپدقلری متریسلر ایچنه تحصن ایلمش اولان عساکر عثمانیه دخی کچید محلنك قارشو طرفنی محافظه و احاطه ایدرك ودشمن اوزرینه ماهرانه اجرای‌انداخت ایلیه‌رك دشمن قارشوسنده نهری جبراً کچمکه باشلایان سپاهی ویکیچریلرك کچید حرکتلرینی ستر و محافظه ایلدیلر .

مورخین عثمانیه‌نك و آلمانیا میرآلایلرندن مشهور « قاوزلر » کبی بعض

محررین اجنبیه‌نك بو بابده اعطا ایتدكاری معلوماتك خلاصه‌سی بالاده بیان اولندیغی وجهله‌در. حال بومرکزده‌ایكن مونته‌قوقولینك حقایق معروضه‌یی كاملاً كتم ایدرك عثمانلولرك نهرك قارشو یقه‌سنه، گچمكه موفقیتنی حسن حركتلرینه اسناد ایتمیوبده حتی اسمنی بیله ذكر ایده‌مدیكی موهوم بر آدمك فكر واهیسی، خطیأتی اثری كبی كوسترمسی غرائبدن عد ایدلسه سزادر.

مونته‌قوقولی — عصرلردنبرو اللرده‌دائر اولان مبحوث‌مه‌موارنده‌مذكور محاربه‌نك تفصیلاتنه شروع ایدرك — دییوركه:

{ آغستوسك برنجی كونی شفق وقتی عثمانلی اردوگاهندن بر قاچ بیك آتلونك چیقدیغی مشاهده اولنمغله بوندن عثمانلیلرك صاغ جناحمز قره‌غوللرینه، آلایلرینه هجوم ایتمك ایستدكارینه حكم ایدلدی. بو سببدن جناح مذكوری تقویه ایتمك، دشمنی تحت ترصدده بولندیرمق ایچون جنرال «شپورق» قومانده‌سیله بیك آلمان آتلوسی ایله خروانلر، دراغونلردن مركب بر قول افراز اولنه‌رق اول طرفه كوندرلدی، فقط مؤخراً مذكور آتلرك یم نقل ایتمكده اولدقلری آكلاشلدی. جنرال «شپورق» نهری كچه‌رك آنلر اوزرینه بالهجوم محاربه‌یه كیرشدی؛ برچوق باركیر، استر، حموله ضبط ایلدی.

بووقعه‌دن صكره آلافرانغه صباحك ساعت طقوزنده [یعنی اوكله‌دن اوچ ساعت اول] صدراعظم بتون اردوسیله محاربه نظامنده نهرك كنارینه‌قدر كله‌رك كندوسنه‌مساعد برمحله نزول ایتدی؛ محل مذكورده صویالكز ۱۰ ویا ۱۲ خطوه عرضنده اولوب ییلانقاوی طولاشه‌رق مشارالیهك بولندیغی طرفده كندوسنه نافع بر زاویهٔ حاده تشكیل ایلیوردی. صدراعظم بالاده بیان اولندیغی اوزره كندی هجوملرینی بورادن اجرا ایتدیروب كچیدی ضبط وتسخیر ایلدی.

اردوگاهمزك اورته‌سی قارشوسنده بولنان موقع مذكورك محافظه ومدافعه‌سی

ایمپراطورلق عساکرینه عائد ومتنلق بولنه‌یوردی؛ ویریلان قرار موجبنجه مرکزده بولنه‌جق عساکر ارکانده‌کی قطعهٔ مرکزیه‌یی دخی محافظه ایده‌جك، صاغ جناح، موضوع اولان ایمپراطور عساکری بو جناحی مدافعه ایده‌جك وصولده بولنان فرانسزلر ایله سائر متفقلر دخی صول جناحی محافظه ومدافعه ایلیه‌جك ایدی.

اشبو اصول تقسیم محاربه‌نك ایجاباتنه موافق اولدیغی کبی نظام حربده اقوام مختلفه‌یه عائد عساکری لاجل التشویق آیری آیری اقامه ایدن فلمنکلولرك، اسپانیوللرك تعاملنه دخی موافق ایدی. بوندن بشقه میدان محاربه‌لرینك قزانلمسی ویاخود غائب اکثریا جناحلردن باشلادیغی جهتله ایمپراطورك وفرانسه‌نك طول مدت تحت سلاحده بولنمش اسکی وتجربه‌کار عسکرلری جناحلره قونمش وایمپراطورلغك نفیر عام صورتیله تدارك اولنان تازه وعجمی عساکری دخی دها آز قورقیلی اولان مرکزه وضع واقامه ایدلمك مناسب کورلمش ایدی. معهذا شوده قرارکیر اولمش ایدیکه شاید بر قول کندی موقعنی مدافعه ایچون مقدار کفایه قوتلی اولمزایسه دیکر قوللر قسماً ویاکاملاً مزبور قولك معاونتنه شتاب ایده‌جك وفقط بو معاونت کورکورینه وحربك ایلك ولوله وتلاش دورنده دکل بلکه براحتیاج مبرم حصولنده وقوعه کله‌جك ایدی؛ زیرا عساکر عثمانیه‌نك برآنده برچوق طرفلردن هجوم ایتمسی وعساکری بلا لزوم شورایه بورایه قوشدرمق. آنلره کندی صره‌لرینی ترك ایتدرمك ایچون بر معتاد یاپدقلری اوزره ساخته هجوم حرکتلری یاپمسی دائرهٔ امکانده کورنمکدن قطع نظر بر قول عسکردن کندی بولندیغی موقعی مدافعه ایتمك شرفنی — بلا لزوم درحال اکا اعانه ایتمك صورتیله — نزع ایتمك کیفیتنك دخی طوغری اولمیه‌جغی بدیهیاتدن بولنمقده ایدی.}

آغستوسك برنجی کونی علی الصباح راآب نهرینك صاغ ساحلی بوینجه

بوقارو یعنی نهرك روزكار جهتنه طوغری چیقان بر عثمانلی قافله‌سنی صباحك آلاجه‌قرا كلغنده مونته‌قوقولینك كندی صاغ جناحی علیهنه توجه ایدن بر هجوم قولی ظن ایتمسی وبونك اوزرینه جنرال شپورق درحال ایكی آلای ایله كوندرمسی میدان محاربه‌لرنده بعض امثالی كوریله‌بیلن احوالدندر. بو قافله‌نك قوتلی عساكر محافظه‌ایله حمایه ایدلامش اولمق خطاسی جنرال شپورقه اوست طرفده نهری كچه‌رك آنك اوزرینه آتلمق جسارتنی ویرمشدر. فقط ضایعاتز مونته‌قوقولینك تصویر ایتدیكی كبی بیوك اولمیوب سائر مورخینك بیاناتنه كوره بر مقدار ذخیره یوكلی دوه‌دن بشقه برشی دكلدر.

مونته‌قوقولینك كندی اردوسنده‌كی عساكر مختلفه قوللری و آنلرك وظائفی حقنده‌كی مطالعاتی باخصوص اولوقتك فن حربنه كوره شایان تقدیر وتحسیندر دنیله‌بیلور. مع هذا باشلوجه كچیدمحلی نظام حربك مركزی اوكنده اولدیغی و بوراده راآب نهری عثمانلوره مساعد بر دیرسك پیدا ایلدیكی وبوكامبنی عثمانلیلرك اوراذن هجوملری طبیعی بولندیغی حالده نظام حربنك مركزینه تجربه‌سز وعجمی افراددن متشكل امپراطورلق عساكرینی وضع ایتمسی وشوصورتله اوجه‌بسانمش بر مركز هجومیله نظام حربی ایكی‌یه بولنمك مخاطره‌سنه معروض براقسی بیوك بر تعبیه خطاسیدر ظن ایلرز.

اكر راآب نهری طاشمیوبده نهری كچه‌رك دشمن نظام حربنك مركزینه هجوم ایتمش اولان عثمانلی مركز هجوم قولنه لایقیله امداد ومعاونت اولنه‌بیلمش اولسه ایدی البته عثمانلیلر مركز مزبوری كاملاً محو وپریشان ایتمكه موفق اوله‌جق، مركز اردوكاهی، وقرارگاه عمومی‌یی الله كچیره‌جك وبوندن صكره صاغ جناحده بولنان امپراطور عساكری ایله صول جناحده بولنان فرانسزلر وسائر متفقینی آیرو آیرو پریشان ایده‌بیله‌جك ایدی. فقط نهرك طشمسی مركز هجوم

قولنه لاینقطع امداد ارسال اولنه‌مامسنی موجب اولمش ومونته‌قوقولی بوندن استفاده‌یه شتاب ایدوب صاغ وصول جناحلردن کلی امدادلر آله‌رق مرکزدن هجوم ایدن وقوتی نسبتاً پك قلیل اولان عساکر عثمانیه اوزرینه بیوك قوتله یوکلنه‌رك آنی رجعته مجبور ایتمش و نهایت مزبور قوهٔ جزئیه‌یه قارشو احراز موفقیت ایلامشدر.

باشلوجه کچید محلنك مرکزده اولمسندن طولایی عثمانلیلر حقیقی هجوملرینی دشمن نظام حربنك صاغ و صول جناحلرینه ایده‌مزلر ایدی؛ بوکا بناءً ایمپراطورلغك تجربه‌سز یکی عساکری بر مقدار معلم عساکر ایله ترکیب ایدیله‌رك جناحلردن برینه قونه‌بیلور وبو حالده مرکزك معروض اولدیغی تهلکه تهوین قلنه‌بیلور ایدی. بوندن بشقه مذکور ضعیف عساکر مرکزده اولدیغی حالده اکر راآب نهری طاشمیوبده عثمانلیلر صاغ وصول جناحلردن پك کج اوله‌رق ایتدکاری هجوملرینی حقیقی‌یه تحویل ایتمکدن قطع النظر بر آز دها جدیلشدیره‌بیلمش ویاخودکه دها ایرکنجه یپمش وشو صورتله بو جناحلردن مرکزه امداد اولنه‌نك اوکنی آله‌بیلمش اولسه‌لر ایدی مرکزده پك شانلی صورتده حرب ایتمش و محاربه‌یی آقشامه قدر دوام ایتدیره‌رك بر چوق دفعه‌لر غلبهٔ کامله‌یه مظهر اولمق درجه‌لرینه کلمش اولان عثمانلی مرکز هجوم قولی هیچ شبهه‌سز مظفریت قطعیه‌یی استحصال ایده‌جك وبو حالده دشمنك صاغ وصول جناح قوللری نتیجهٔ قطعیه استحصالی زماننده بر ایش کوره‌مامش بوله‌جق ایدی. فقط تأخر واقع وصکره نهرك فیضانی متفقین نظام حربنده آثار وخیمه‌سی کورلمکه باشلایان او مخاطره‌لی وضع وتعبیه‌نك وخامتنی تعدیل ایتمش، عثمانلیلری شانلی بر مظفریته نائل اولمقدن منع ایلمشدر.

سردار اکرم کوپریلی زاده فاضل احمد پاشا

اسکی عثمانلیلرك اولوقتکی اصول و قواعد حربیه‌لری موجبنجه میدان محاربه‌لرنده بر آنده بر چوق طرفلردن هجوم ایدرك دشمنه شاشقینلق ویرمك ، دشمن عساکرینی آلداته‌رق بلا لزوم شورایه بورایه قوشدیروب یورمق وقوتدن دوشورمك ، بو مثللو مانوره‌لرله دشمن عساکرینه کندی صره‌لرینی ترك ایتدیرمك ، ساخته کوسترش و هجوم حرکتلری یاپه‌رق دشمنی اغفال وشوصورتلرله اکتساب غلبه وظفر ایلمك معتادلری اولدیغی مونته‌قوقولینك افادات سابقه‌سندن نمایان اولمقده‌در . فنون عسکریه وعملیات و تطبیقات حربیه‌ده فرط ملکه ومهارته محتاج اولان بوکبی تعبیه حرکتلری ، مانوره‌لری بوکونکی اردولر ایچون بیله مساعد احوالده اکتساب غلبه وظفره وسیله اوله‌بیله‌جك اسباب ووسائط مهمه‌دندر . اجداد عظاممزك سایهٔ پادشاهان آل عثمان علویت اتسامده عسکرلکده‌کی ملکه و مهارت مخصوصه‌لرینه دلالت ایدن بو یولده مانوره‌لرینی فلد مارەشال «مونته‌قوقولی» کبی مهم بر معارضمزك آغزندن ایشتمك ، مه‌مووارلرندن اوقومق بزلر ایچون موجب فخر ومباهات اولسه سزادر .

«مونته‌قوقولی» کندی مه‌مووارنده مرکزده وقوعه کلان محاربه‌نك تفصیلاتنه کیریشه‌رك دیبورکه :

{ باشلوجه هجومك بروجه معروض مرکزه طوغری توجه ایتمش اولدیغی کورلدیکندن ایمپراطورك مرکزه جوار اولان «شمیت» قوماندەسندەکی سواری و «ناسساو» ایله «کیلمازدق»ك تحت قوماندەلرندەکی پیاده آلایلری [یعنی عساکر ایمپراطوریه‌دن بعض سواری وپیاده آلایلری] قرار سابقه بناءً اورایه قوشدیلر و ایمپراطورلغك بعض عساکری دخی کندی آرقداشلرینی حمایه ایچون اردوکاهده‌کی چادرلرندن چیقدیلر . لکن عثمانلیلر عدداً دها کثرتلی اولدیغی وچونکه اولکی کیجه‌دن آنلرك برچوغی

نهری کچمش بولندیغی کبی مرکزده بولنان عساکرك اکثریسی تجربه‌سز ویکی طوپلانمش افراددن متشکل اولدیغندن عساکر مذکوره کندولرینی عثمانلیلر قارشوسنده کورر کورمز کیرو چکلمکه وبعده قاچمغه، اردوکاهی ترك ایتمکه باشلادیلر. عساکر عثمانیه بونلری طاغلق اتکنه دکین کمال شدت و بسالتله تعقیب وآغرلقلرینك بولندیغی محله قدر طرد و دفع ایدوب کندولرینی بر هزیمت عظیمه‌یه کرفتار ایلدی. جنرال «تاسساو»ك تحت قوماندەسنده اولان آلای اوراده وقوعه کلن محاربهٔ عظیمه‌ده کاملاً تلیجدن کچیریلوب کندوسی ده اتلاف اولندی. جنرال «شمیت» مجروح دوشوب بونك تحت قوماندەسنده‌کی آلای دخی بسبتون مضمحل و پریشان ایدلمش ایدی.

مع‌هذا شونیده علاوه ایتمك لازمدرکه آوستریا و متفقلری اردوسی درت کوندنبرو خیوانات ایچون یمسز قالمش اولدیغندن اول کیجه عساکرك علی‌الصباح یم تدارکنه کیتملرینه مساعده اولنمغه مجبوریت حاصل اولمش وایشته بو وجهله برچوق یمجی عساکر کونش طوغمزدن اول یم تدارك ایتمك اوزره اردوکاهدن چیقوب کیتمش ایدی؛ واقعا یالکز خدمه افرادینك یم آلمغه کیتمسی وخدمه‌افرادینه مالك اولمیان سواری عساکرندن دخی یالکز اوچنجی نفرلرك کوندرلمسی ومتباقی سواری افرادینك بارکیرلری اکرلنمش، حیواناتباشلقلری طاقلمش اولدیغی حالده اردوکاهده بولنه‌رق هرحاله قارشو حاضر ومهیا بولنمسی ویم اخذینه کیدنلرك دخی ایالك اشارتده کندی بیراقلری آلتنده طوپلانمسی حقنده تدابیر لازمه‌یه توسل اولنه‌رق بو یولده ایجاب ایدن امرلر دخی ویرلمش ایسه‌ده بو ترتیباتك جمله‌سنه رغماً عثمانلیلرك باصغینی اولقدر شدید، اولقدر آنسزین اجرا ایدلمش و عساکرمزه [متفقین

عساکرینه] ویریلان امرلر اولقدر فنا اجرا قلنمش ایدی که آنلر سببیله متفقین اردوکاهنی درحال بر خوف و دهشت عظیمه استیلا ایتمش، کرك یوندن وکرك آخر بر سببدن [*] طولایی عساکرك آنجق بك آز مقداری تکرار اردوکاهه عودت ایده‌بیلوب بو کیفیت اردوکاهده عظیم بر ایصسزلق، تنهالق حکمفرما او لمسنه سبب اولمش و شویله بر فرار ضروری ایله اردو هلاك اوچوروملری کنارنده طولاشمغه، هرشی ضایع اولمق تهلکهٔ عظیمه‌سنده بولنمغه باشلامش، عثمانلیلرك استحصال مظفریت تامه ایلملرینه جادتا رمق قالمش ایدی.

بو صره‌لرده مجی قالچه‌سنده [حاضر طور وضعیتنده] اولدیغی حالده بکا [مونته‌قوقولی‌یه] طوغری توجه ایدن و ناامید کورینن بر آدم عساکرك ایشه‌یرایه‌جق هیچ برایش یاپه‌مامقده اولدیغنی و آرتق هر شیئك چاره وتدبیری بولنه‌میه‌جق صورتده محو و ضایع اولمش بولندیغنی یوکسك بر سس ایله [باغیره‌رق] سویلدی. شو حاله قارشو اخذ جسارت ایتمسنی وکورینن بتون احوالك عارضی و موقت اولوب هر شیئك یولنه کیره‌جکنی صغوق قان ایله کندیسنه جواباً بیان ایلدم.

بونی متعاقب ایمپراطور آلایلرندن [عساکرایمپراطوریه‌دن] «لاقرون»، «شپار»، «تاسسو» قوماندانلرنده بولنان اوچ پیاده آلایی ایله «لورەن»، «شنایداو» سواری آلایلرینی یانه آنه‌رق دشمنك کلدیکی طرفه طوغری ایلرولدم. «مارکی دوباد» دخی کندی طرفنده ایمپراطورلغك تازه عسکرینی جمع ایدرك دشمنك یان طرفنی آلمغه عزم ایتدی: عثمانلیلرك ایلك صولت وهجومنی مدافعه ایتدکدنصکره آنی کسر ایدرك دشمنی کیرویه یوسکورتدی؛

[*] بو سببك نه ایدوکنی «مونته‌قوقولی» تصریح و بیان ایتمامشدر.

عثمانلیلری نهر کنارینه قدر کیرو چکلمکه مجبور ایلدی. بو حادثه جنرال «شمیت» آلایی ایله عساکر سائره یه طوپلانمق صره لرینی تکرار تشکیل و تنظیم ایلمك ایچون لازمکلن زمانی قزاندیردی. بو اثناده ایدی که بعض خانه لر درونده هر درلو اتصالاتدن محروم وکاملاً مفرز ومحصور قالان بعض عثمانلی عسکرلری تسلیم اولمقدن ایسه بولندقلری خانه لری آتشه ویره رك سوکیلی پادشاهلری و دین ودولتلری اغورنده آنلرله برابر یانمغی جانه منت بیلدیلرکه آنلرك شو عزم ومتانت وشجاعت مردانه لری جداً شایان دقت وحیرتدر ».

مونته قوقولی افادات معروضه سنده مرکزه هجوم ایدن عثمانلی عسکرینك عدداً دها کثرتلی اولدیغنی وچونکه اولکی کیجه آنلردن بر چوغی نهری کچمش بولندیغنی وبنابرین مرکزده کی تجربه سز تازه عساکرك عثمانلیلری کورر کورمز کیرو چکلمکه وبعده قاچمغه، اردوکاهی ترك ایتمکه باشلادیغنی وعساکر عثمانیه نك بونلری متعقبین طرفنده کی طاغك اتکنه دکین کمال شدت ایله تعقیب وآغرلقلرینك بولندیغی محله قدر طرد ودفع وکندولرینی بر هزیمت عظیمه یه کرفتار ایلدیکنی ارائه وتصدیق ایدیور [میدان محاربه سنك پلانه مراجعت]؛.

مونته قوقولینك دیدیکی کبی عساکر عثمانیه دشمن نظام حربنك مرکزینی تشکیل ایدن عساکره [ایمپراطورلق عساکرینه] نظراً هیچ بر وجهله دها قوتلی دکل ایدی: اکثر تواریخ اجنبیه و عثمانیه نك دیدکاری وجهله نهری کچه رك ایلك هجومی اجرا ایلیان عساکر عثمانیه اوچ بیکی یکیچری، اوچ بیکی سپاهی اولمق اوزره طوپی آلتی بیك کشی ایدی؛ بونلردن پیاده اولان یکیچری عساکری آلمانیا محررین مشهورهٔ عسکریه سندن «قاوزلر» ك دیدیکی کبی نهری کچدکدن صکره «موککسدورف» قریه سنی ضبط واوراده متریس آچه رق یعنی لازمکلن خفیف استحکاماتی انشا ایده رك یرلشوب

دشمن اوزرینه هجوم ایدن سپاهیلره بر استناد تشکیل ایلمش و بو حالده طوپی اوچ بیك سپاهی دشمن نظام حربنك بتون مرکزی اوزرینه آتلمق کبی یالکز عثمانلیلرده امثالی کوریله‌بیلن وا‌لی‌الابد شانلی تاریخ‌عسکریمزی تزیین ایلیه‌جك اولان خارق‌العاده بر جسارت ابراز ایلمشدر.

« ۳۱ تموز / ۱ آغستوس » کیجه‌سنده قراکلقدن بالاستفاده رآب نهرینی کچمش اولان عساکر عثمانیه‌نك ایسه کلیتلی بر شی اولمیوب عادتا کوچك بر مفرزه‌دن عبارت اولدیغی ــ نهر مذکور کنارلرینی وبالخاصه کچید محلی جوارینی تحت ترصد و محافظه‌ده طوتمغه مأمور ایدیلن ــ دشمن ایلری قره‌غوللرینك ، قطعهٔ منتظره‌لرینك آزلرك کچدکلرینی کورمامسی و حتی نهرك قارشو ساحلی کنارلرنده‌کی چالیلقلر ، فونده‌لقلر آره‌لرینه بالدخول کندولرینی ستر ایتدکلرینی ، بعض آوجی مترسلری آچمغه باشلادقلرینی حس بیله ایده‌مامسی ایله مثبت ومستدلدر. اکر عساکرعثمانیه مونته‌قوقولینك دیدیکی کبی کثرتلی اولسه ایدی البته اول حوالیده برخیلیسی بولنان دشمن عساکری دها اثنای لیلده بونلر اوزرینه یوریه‌رك کندولرینی نهره دوکه‌جك چالیشور و شفق سوکه‌جك باشلایجه محاربه بام‌بشقه بر صورت آلور ایدی.

افادات معروضه‌دن مستبان اولورکه مونته‌قوقولی کرك اثنای لیلده وکرك علی‌الصباح نهری کچه‌رك آوستریا و متفقلری نظام حربنك مرکزینه طوغری یوریان عثمانلی عسکرینی مبالغه‌لی صورتده بالاعظام پك بیوك بر مقدارده کوسترمشدر.

متفقین اردوسی نظام حربنك مرکزنده بولنان کلیتلی ایمپراطورلق عساکری مقدارجه آزلقلرندن ، تجربه‌سزلکلرندن دکل بلکه خلیفهٔ

روی زمین اولان پادشاه اقدسلری و دین و دولتلری اغورنده هر وقت فدای جان و جهانی جانه منت بیلن عساکر شجیعهٔ عثمانیه‌دن بر آووچ عسکرك هیچ بر قومده امثالی کوریله‌میه‌جك بر شدت و مهابت عظیمه ایله فداکارانه هجوملرندن بیله‌رق، مستغرق خوف و دهشت عظیمه اوله‌رق کیرو چکلمکه و بعده اولانجه قوتلریله فرار ایتمکه و حتی اردوکاهلرینی بیله ترك ایده‌رك خلاص و نجاتلرینی فرارده آرامغه مجبور اولمشلردر. بو وقعهٔ حربیه‌ده عثمانلیلر مرکزده‌کی دشمن عساکرینه اویله شدتله قلیچ آتمشلر، دشمن اردوکاهنی اویله آلت اوست ایتمشلردرکه عثمانلی و اجنبی قلمیله یازلمش تواریخ موجوده‌نك بو بابده‌کی روایتلری قوم نجیب عثمانینك جداً قولتقلرینی قبارته‌جق، صدرلرینی فخر و انبساط ایله طولدیره‌جق مفاخر جلیلهٔ ملیه‌مزدندر.

بر قاچ بیك عثمانلینك دشمن نظام حربی مرکزنده‌کی پك کلیتلی دشمن عساکرینه قارشو کمال بسالت و فداکاری ایله استحصال ایتدیکی مظفریت عظیمه دشمن اردوسی باش قوماندانی اولان مونته‌قوقولینك بیله تحت تصدیقنده اولمغله انسان و انجال عثمانیه طرفندن اصلا اونوتلمامق، اسفار و محاربات‌ده، جنکلرده هر عثمانلی عسکرینك سائر پك چوق مآثر جلیلهٔ عسکریه‌مز مثللو خاطرنشانی اولمق لازمدر.

وقعهٔ اولیهٔ معروضه‌ده‌کی هزیمتك بار مسئولیتندن کندوسنی قورتارمق ایچون «مونته‌قوقولی» بوبابده بعض اعتذارلر درمیان ایده‌یور؛ اسباب موجبه بیان ایلیور: هر درلو مغلوبیتلر ایچون سفربر قطعات عسکریه و اردو قوماندانلرینك حقلی حقسز اسباب موجبه بولمسی، کندینی مسئولیتدن تخلیصه شتاب ایلمسی اوته‌دنبرو برعادت صرمسنه کچمشدر؛ نته‌کیم «تزیب»ده

ارکان حربیه رئیسی صفتیله حرکات عسکریه‌یی اداره و توجیهه مأمور ایکن بر یان هجومنه اوغرامش، باعث هزیمت اولمش بولنان «مولتکه» بیله «شرق مکتوبلری» نام اثرنده‌درلودرلو اسباب موجبه‌سرد ودرمیان ایده‌رك انظار امه‌ده کندوسنه ترتب ایدن مسئولیتدن قورتلمغه چاره‌لر آرامش و فقط بو عدم موفقیتك آجیسنی بردرلو اونوته‌میه‌رق و آندن عبرت آله‌رق کچن ١٨٧٠ــ٧١ سفرنده اولجـه علیهنده یاپلمش مانوره‌یی متعدد یرلرده فرانسزلر علیهنه بالاجرا خطاسندن متنبه اولدیغنی اهل حربه ارائه ایلمشدر.

«مونته‌قوقولی» موفقیتسزلکه بادی اولان اسبابی مقام اعتذارده تعداد وبیاندن‌صکره عساکر عثمانیه طرفندن وقعهٔ مذکورده‌ده اجرا اولنان باصغینك پك‌شدید، پك آنسزین اجرا اولندیغنی وبو سببله اردوکاهنی درحال برخوف ودهشت‌عظیمه استیلا ایتمش بولندیغنی وبتون‌عساکرك اردوکاهدن طاغیله‌رق آنلردن آنجق پك آز مقدارینك عودت ایده‌بیلمش ایدوکنی وبوندن طولایی اردوکاهده عظیم برایصسزلغك، سکونت وتنهالغك حکمفرما اولدیغنی وشویله بر فرار ضروری ایله عثمانلیلرك مظفریت قطعیه‌یی استحصـال ایلملرینه رمق قالمش بولندیغنی تصدیق ایده‌یور.

قارئین عثمانیه‌نك بوحقیقتلر اوزرینه انظار دقت واعتبارینی جلب ایدر. ووقتیله اجداد عظاممزك پادشاه اقدسلرینـه فرط صداقت و پادشاهلری، دین ودولتلری اغورنده فدای‌جان وجهانه مسارعت سایه‌سنده نائل‌اولدقلری و دشمنلرمزه بیله تصدیق و اعتراف ایتـدردکاری بو کبی بیوك وشـانلی موفقیتلرندن عبرت آلمغه کندولرینی دعوت ایلرز.

آوستریا و متفقلری اردوسی عساکرینـك ایشه یرایه‌جق هیچ بر ایش یاپه‌مامقده بولنـدیغی، مذکور اردو ایچـون هر شیئك ــ چاره و تدبیری

بولنه‌میه‌جق صورتده ـ محو وضایع اولدیغی [*] برصره‌ده مونته‌قوقولینك ـ کندی رواتی وجهله ـ ابراز متانت ایده‌رك محو اولمق اوزره بولنان بر اردونك تخلیصنه چالشمسی ، درحال ترتیبات لازمه‌یی اخذ وایجاب ایدن امرلری اعطا ایده‌رك صوك وظیفه‌سنی ایفایه مسارعت کوسترمسی کندیسنی بیوك قوماندانلر صره‌سنه ادخال ایده‌بیلمکه کافیدر؛ فقط بو بابده‌کی افاداتك بالتمام قرین صحت اولدیغنده‌ده قناعت حصولی لازمکلور :

مونته‌قوقولینك مبحوث میدان‌محاربه‌سی نتیجه‌سنده قسماً نائل موفقیت اولمسی بروجه‌معروض اثنای حربده راآب نهرینك فیضان اتمسیله نهری‌کچن عساکرعثمانیه‌یه امداداولنه‌مامسندن انبعاث‌ایلدیکی محقق‌ایکن کندیسنك بوبابده وادیٔ انکاره صاپه‌رق وایلروده مذکوراولدیغی‌اوزره فیضانك محاربه‌یه‌ترتیبتمز وقوعنی‌درمیانه قالقیشه‌رق موفقیت واقعه‌یی کندی‌مساعی وتدبیراتی سایه‌سنده استحصال اولنمش کبی کوسترمکه قالقشمسی بوبابده‌کی‌افادات وبیانات‌مختلفه‌سنك کمال احتیاط ایله قبولنی مستلزم اولسه کرکدر.

« مونته‌قوقولی » میدان محاربه‌سنده‌کی بعض خانه‌لر دروننده هر درلو اتصالاتدن محروم وکاملاً مفرز و محصور قالان بعض یکیچریلرك تسلیم اولمقدن ایسه بولندقلری خانه‌لری بسبتون آتشه ویره‌رك پادشاه اقدس و دین و دولتلری اغورنده آنلرله برابر یانمغی جانه منت بیلدکلرنی بیاندن صکره آنلرك شو ثبات و متانت و جسارتلرینه بیان حیرت ایده‌یور . «فاعتبروا یااولی‌الابصار» !

[*] (۱۸۷۷-۷۸) ده وقوعه‌کلن (دولت عثمانیه ـ روسیه) سفری هنکامنده تاریخ عسکریمزی یکی باشدن شان وشرفله ابریز ایلیان « ایکنجی و اوچنجی پلونه محاربه‌لری » نك وقوعندن صکره دشمنك دوچاراولمش بولندیغی احوال الیمه ومشکله درخاطر بیوریله .

تاریخ عسکریمز مونته‌قوقولی کبی دها پك چوق اعاظم اجنبیه‌یی، اك بیوك اجنبی عسکر قوماندانلرینی انکشت بردهان حیرت براقه‌جق نیجه نیجه مآثر جمیلهٔ بسالتکارانه ایله مالیدر. ناموسلی برعسکر ایچون سوکیلی پادشاهی، مقدس دین ودولتی ایچون میدان شهد شهادتده نوش بادهٔ کاکون شهادت ایتمکدن شرفلی برشیمی تصور اولنه‌بیلور؟ شو بر آووج عثمانلی دشمنه اسیر اولمق کبی شان وناموس دولت ایله غیر قابل تألیف بر دنائت و رزالتی اختیار ایتمکدن ایسه سوکیلی پادشاهلری، دین‌ودولتلری اغورنده فدای جان ایتمکی، چار چار یانمغی جانه منت بیلدیلر. انسانلق، عسکرلك تاریخنده، صحایف شجاعت وبسالت وقهرمانیده اونودلمز، سیلنمز نام وشانلر براقدیلر؛ بتون اقوام و مللك تقدیرلرینه، تحسینلرینه نائلیتله‌برابر واصل جنات عالیات اولدیلر. نقدر اوزون اولسه، بیك سنه یشانلمش بولنلسه ینه محدود اولان دورهٔ حیاتی رتبهٔ شهادته، ناموس وحمیت وصداقتك ایجاباتنه فدا ایتدیلر. عالم عسکری شو «سن‌غوتار» فداکارلرینی الی‌الابد شان وشرفله یاد ایده‌جك، بتون عثمانیان واسلامیان روح پاکلرینه الی‌یوم‌القیام رحمت‌خوان اوله‌جقدر.
(رحمة‌الله علیهم اجمعین)

آلمانیا ارکان حربیه‌سندن «مشهور قاوزلر» ك میدان محاربه‌سنك وقایع اولیه‌سی حقنده‌کی بیاناتی جمله‌سندن بولنان فقرات آتیه من کل الوجوه جالب دقتدر:

«نهرك کچید نقطه‌سی جوارنده ترتیب‌اولنان عثمانلی بطریه‌لری آلافرانغه صباحك ساعت طقوزنده آتشه باشلادیلر. بونلر آتش ایتدکاری اثناده بوسنه‌لی اسماعیل پاشا معیتنده بولنان اوچ‌بیك سپاهی واوچ بیك یکیچری ایله

کچید محلنده راآب نهرینی مرور ایلدی. ایمپراطورلق عساکرینک ایلرو قره‌غوللری عثمانلیلر طرفندن محو و پریشان ایدلدی. آوستریالولرک «ناسساو»، «کیه‌ل مانسکه» قوماندهلرنده‌کی پیاده آلایلری ایله «شمیت» قوماندهسنده‌کی زرهلی سواری آلایی مزبور ایلرو قره‌غوللرک امدادینه قوشمشلر ایسه‌ده بونلردخی عثمانلیلر طرفندن برباد و پریشان اولندی. یکیچریلر «موککسدورف» قریه‌سنی ضبط واوراده خندق آچه‌رق اصولاً متریسه کیردیلر؛ سپاهیلردخی ایمپراطورلق عساکرینک اردوکاهی داخلنه قدر دخول و نفوذ ایتمش و اوراده‌کی عساکری هرطرفه طوغری انتشار و فراره مجبور ایلمشدر. بوسنه‌لی اسماعیل پاشانک دشمن اردوکاهنه کمال موفقیت و بختیاری ایله اجرا ایلدیکی اشبو باصغینی اثناسنده بتون عثمانلی اردوسی نهرک صاغ طرفنده‌کی تپه‌لر اوزرنده بولنان کندی اردوکاهلرندن چیقه‌رق ساحل نهره طوغری ایندی. مع‌مافیه بو اثناده صدراعظم بر بیوك خطا یاپدی که او دخی دشمن اردوسنك منزوز اولان جناحلرینی [صاغ وصول جناحلرینی] هیچ برصورتله اشغال ایتمامسندن وراآب نهرینی مرورایدن قوله کافی برسرعت واستعجال ایله لازم کلان امداد واعانه‌یی کوندرمامسندن عبارتدر».

مونته‌قوقولینك بیانات سابقه‌سنده حقیقتی اولدیغی کبی میدانه قویدیغی [یعنی کچید حرکتنك بر آدم طرفندن ارتکاب اولنان خطالردن دولایی دکل بلکه عثمانلولرك فن وقاعده‌یه موافق اوله‌رق غایت ماهرانه وجسورانه حرکتی سایه‌سنده اجراسنه موفقیت حاصل اولمش بولندیغی بوحرکتدن‌صکره آوستریا ومتفقلری اردوسنك مدهش بر باصغینه کرفتار اولدیغی] قاوزلرك افادات معروضه‌سندن ایوجه تظاهر ایلمکده‌در.

آوستریالولر ومتفقلرینك باصغینه دوچاراولمش بولندیغنی «مونته‌قوقولی»

دخی تصـــدیق و اعتراف ایلمکده‌در ؛ بو باصغین سببیله آوستریا و متفقلری اردوسنك دوچار اولدیغی احوال الیمه آنك‌دخی تحت اعترافنده‌در. اول و آخر اعطا اولنان تفصیلاتدن آکلاشیله‌جغی اوزره بو باصغین بتون متفقین اردوسنه هزیمت قطعیه‌یه اوغرادیغی فکرینی ویرمش، هرکس عادتا باشنك چاره‌سنی آرامغه باشلامش، شو بر آووج عثمانلی بهادرلرینك یوز بیك کشیدن زیاده اولان آوستریا ومتفقلری اردوسی ایچنه طالیویره‌رك، راست کلدکلری دشمن عساکرینی قلیج ومزراق ضربه‌سیله یرلره‌سره‌رك، دشمن اردوکاهنی همرنك لاله‌زار ایده‌رك عمومه ویردکلری خوف و دهشت مونته‌قوقولینك اعترافی وجهله آوستریا ومتفقلری اردوسنده یدی ساعت قدر یعنی محاربه‌نك دوامی مدتجه حکمفرما اولوب مظفریت قطعیه‌نك عثمانلولر طرفنـدن استحصالنه رمق قالمش ایدی .

اکر مظفریت قطعیه دخی استحصـال اولنمش یعنی بك شانلی اولان ایلك مظفریتك آرقه‌سی تعقیب اولنه‌بیلمش اولسه ایدی دشمنك اردوسی یا بسبتون اسیر ویا بر دها حرکته مجالی قالمیه‌جق صورتده تنکیل و پریشان ایدیله‌جك وبو حالده احتمالکه اردوی همایون ـ اوکنده آرتق هیچ بر مانع قالمامسی جهتیله ـ طوغریجه « ویانه » یه بالتوجه اوراسـنی تحت محاصره‌یه آله‌جق وایشته شو وجهله مؤخراً (١٠٩٣) سنهٔ هجریه‌سنده سردار اکرم وصدراعظم « قره مصطفی پاشا » قومانده‌سیله « ویانه » اوزرینه سوق اولنـان اردوی عثمانیه طرفندن اجرا اولنان « ویانه محاصرهٔ ثانیه‌سی » نه اون طقوز سنه دها اول باشلانیله‌بیله‌جك ایدی .

ایلروده اعطا اولنان تفصیلاتدن مستبان اوله‌جقدرکه مونتـه‌قوقولینك دیدیکی کبی نهایتـده مظفریت قطعیه دشمن طرفنده قالامش و شوقـدرکه

راپاصوینك [راآب نهرینك] طاشمسیله نهرك قارشو ساحلنده‌کی عساکر عثمانیه‌یه امداد اولنه‌مامقدن طولایی یالکز اوراده‌کی بر مقدار عساکرمز بالضروره دوچار پریشانی اوله‌رق آوستریا و متفقلری اردوسنك بالتمام محو واضمحلالندن، راآب قلعه‌سنك (یانق قلعه‌نك) ضبطندن عبارت اولان مقصد اصلی حاصل اوله‌مامش ومع هذا نهری باشقه بر محلدن کچه‌رك دشمن اوزرینه هجوم ایتمك اوزره صدراعظم اردوسی بو وقعه‌دن صکره نهرك آقنتی [منصب] طرفنه طوغری صاغ ساحلی بوینجه یکیدن بر مشیت عسکریه اجراسنه باشلامش ایسه‌ده نهایت دولت علیه لهنده اوله‌رق عقد مصالحه اولنمسیله حربه نهایت ویرلمشدر. شو حالده مونته‌قوقولینك کویا بیوك بر میدان محاربه‌سی قزانمش کبی مه‌موواریی بر طاقم خودبینانه اکاذیب ایله املا ایتمسی غرائبدن دکلیدر؟ ایلروده بو یولده دها بر خیلی حقایقی انظار عمومیه‌یه وضع ایده‌جکز.

مونته‌قوقولی محاربهٔ مبحوثه‌نك اعطای تفصیلاتنه دوام ایله دییورکه:

«... بو اثناده صدراعظم کوپریلی‌زاده فاضل احمد پاشا نهرك بزم بولندیغمز طرفنه عسکر کچیرمکدن بر آن خالی قالمیوردی: ایشته بو وجهله بتون قوای عثمانیه‌نك بو محلده اجتماع ایتدیکنی و قوتلریمزده‌کی عدم مساواتك بزی عثمانلیلره مقاومت ایده‌میه‌جك بر حاله کتیردیکنی کوره‌رك یانمده‌کی «مارکی دوماشاو»ی صول جناحده بولنان فرانسزلرك قوماندانی «مارکی دوقولینیی»یه کمال سرعتله کوندره‌رك ویردیکمز قرار موجبنجه بزه امداد واعانه ایتملری زمانك آرتق حلول ایلمش اولدیغنی کندوسنه سویلمسنی و معاونتنی دخی کمال استعجال ایله ایتمسی رجاسنده بولندیغمی علاوةً بیان ایلمسنی امر وتنبیه ایلدم. «قولینی» بعض مشکلات کوسترمکله برابر تخمیناً بیك کشی قوتنده ایکی طابور و جمعاً آلتی یوز آتلی قوتنده درت سواری بلوکی کوندردی.

کلن پیاده طابورلری «فوبیاد»لـ و سواری بلوکاری دخی «بووه‌زه»نك تحت قوماندەسنده ایدی. مومی‌الیهم تحت اوامرمزده بولنمق اوزره کندولرینی عرض وتقدیم وامرلرمزی یوکسك صدا ایله اخذ وتلقی ایده‌رك کمال متانت وجسارتله اجرالرینه شتاب ومسارعت کوستردیلر [*].

ایشته بو وجهله بزم قوتلریمز — فرانسزلرك، سائرمتفقلرك، «شپیلق» و «پیو» قوماندەلرنده‌کی پیاده و «راپاقس» قوماندەسنده‌کی سواری آلایلرندن متشکل ایمپراطور آلایلرینك [عساکرایمپراطوریه‌نك] امداد و معاونتلریله — میدان‌معرکه‌ده تزایداتمش اولدیغندن ایشلر آزار آزار برصورت حسنه کسب ایتمکه یوز طوتمش ایدی؛ مع‌مافیه عثمانلیلر دخی طوتمش اولدقلری موقعلرده انشای استحکامات ایله کیتدکجه کندولرینی تحکیم وتقویه ایده‌یور وعین زمانده عثمانلینك بیوك برسواری قولی یارم فرسخ یوقاروده نهری کچوب عین‌وقتده سائر برطاقم عثمانلی‌عساکری دخی دها آشاغیده [سن‌غوتار قریه‌سی‌جوارنده] نهری کچمك تشبثنده بولنیور ایدی؛ اکر عثمانلیلر بو حرکتلرنده موفق اولسه‌لر ایدی لاشك اردوکاهمز آرقه‌سندن احاطه اولنمش بولنه‌جق وبوحالده ایسه بتون اردومز هیچ شبهه‌سز مغلوب وپریشان اوله‌رق مظفریت قطعیه عثمانلیلر طرفنده قاله‌جق ایدی.

[*] سن‌غوتار محاربه‌سنه اشتراك ایدن و اکثریسی سواریدن [شوالیه‌دن] عبارت‌بولنان فرانسز عساکرینك بیق‌وصقاللری تراش‌ایدلمش واصول قدیمه‌لری‌وجهله صاچلری قادین‌کبی اوزادیله‌رق آرقه‌لرینه صالیویرلمش بولندیغی اجلدن صدراعظمك بونلری نسواندن ظن ایله بویله بر سوری قیز و قادینك محاربه‌یه اشتراکی مشارالیه طرفندن نظر حیرت‌ایله کورلمش وعساکرعثمانیه‌نك بونلر اوزرینه همان هجومه‌تحریص ایدلمش ایدوکی وفقط قیز وقادین‌کبی کورینان بوفرانسز شوالیه‌لرینك اثنای‌محاربه‌ده کندی اصوللرنجه «اولدیر اولدیر — !tue! tue» صیحه‌لریله شدتلی و بهادرانه هجوملرینی کورنجه صدراعظمك تعجب وحیرتی برقاتدها آرتمش بولندیغی بعض آثار افرنجیه‌ده مصادف انظارمز اولمشدر.

بویله‌یك متقرب وجانخراش بر تهلکهٔ عظیمه اثناسنده الدن‌کلنی کاملاً اجرا ایتمك، صوك عزم و قرار وجسارتی آلمق لازمه‌دن اولدیغنـدن بروجه آتی حرکت ایدلمشـدر: بتون احتیـاطدن باقی قالمش اولان «مونتـه‌قوقولی» و «شپورق» آلایلری نهرك قسم علیـاسنی [منبع جهتنی] مدافعه‌یه شتاب ایتدیلر. متفقلرك، فرانسزلرك عساکری نهرك قسم سفلاسنه [منصب طرقنه] آتیلوب دشمنی توقیف و نهری کچمکدن منع ایلدیلر.

خصوصات معروضه‌یه مبنیدرکه نظام حربك مرکزی محاربه‌یی حل وفصل ایده‌جك احواله جلوه‌کاه اولمش ولهذا اك بیوك بر اهمیت اکتساب ایلمش ایدی: بوراده هیچ بر وجهله زمان غائب ایدلمامسی اقتضا ایدیوردی؛ وچونکه بو موقعده نقدر مترددانه حرکت اولنور ایسه عثمانلیلر بوراده‌کی موقعلرنده اول نسبتده کندولرینی تحکیم وتقویه‌یه وقت بوله‌جقلر ایدی.

مواقع حربیه‌نك منافع واحوالنی، دشمن عساکرینك ترتیباتی بالذات کندم یکیدن کشف وتحقیق ایتدکدن وسائرلرینه‌ده استکشافات اجرا ایتدردکدن صکره سائر جنراللر ایله برلکده متحداً هجومه قالقمق ایچون اخذ ترتیبات ایلدم: بو صره‌ده بر طاقم ذواتك کیرو چکلمك فکرنده بولندقلرینی وبرچوقلرینك دها اولجه اردوکاهی ترك ایتمش اولدقلرینی وبرطاقمنك دخی ینه رجعت فکریله احمال واثقالی تحمیل ایلمش بولندقلرینی مشاهده ایلمش اولدیغمدن کندیمزی قورتارمق ایچون جسارتمزه، قوهٔ بازومزه مراجعتدن بشقه چاره اولمدیغنی وبتون قوتلرمز ایله دشمنه هجوم ایتمك، آنی مغلوب ایتمك ایچون صوك مساعی وغیرتی صرف ایلمك لازمه‌دن بولندیغنی کندولرینه بیان واستحصال نتیجه وغلبه‌یه عدم موفقیتمز حالنده دخی کمال متانتـله کندیمزی بوراده طوتمق، اخذ موضع ایلمك و شو صورتله شان وظفر ویا مزار عدمدن برینی بولمق

یعنی یا غلبه‌ایتمك ویا اولمك لوازم حمیتپروریدن بولندیغنی بسط ودرمیان ایلدم.

بروجه معروض ادارهٔ مقال ایتدکدن صکره بر آنده هر طرفدن دشمن اوزرینه آتیله‌رق عین برمحلده و — دشمن عساکرینك دهشتانکیز برصورتده اولان صیحه‌لرندن، نعره‌لرندن وبو اثناده آنلره قارشو قوللاندیغمز آلات ناریه‌و مختلف طوپلرك صدالرندن، کورله‌لرندن متولد — آفاقی صارصیجی برولوله وشمامات عظیمه ایچنده جنك وجداله باشلادق: عساکر ایمپراطوریه آلایلرندن «شپیق»، «پیو»، «تاسسو»، «لورن»، «شنایداو»، «راپپاق» آلایلری صاغده وایمپراطورلق عساکری وبالخاصه «شو آب» دائره‌سی عساکری اورته‌ده، فرانسز عساکری صولده بولنه‌یورلر ایدی. عساکر مذکوره‌نك جمله‌سی قوس شکلنده‌یوریه‌رك دشمن عساکرینی جبهه‌دن ویانلردن اویله برشدت وصولت ایله احاطه ایلدیلرکه [میدان محاربه‌سنك ویانه‌ده مطبوع بر اثردن مأخوذ رسم منظریسنه مراجعت] عساکر مذکوره عظیم بر مقاتله و جدالدن صکره استحکامات انشاسیله برلشمش اولدقلری اراضی‌یی ترك ایتمکه و بونکه‌ده قالمیوب غیر منتظم صورتده کیرو چکلمه ونهایت کندولرینی نهر ایچنه آتمغه مجبور اولدیلر. بو حال اویله بر قاریشقلق و خوف و دهشت ایله وقوعه کلدی‌که — عساکرك پك طار بر کچید داخلنده صیقیشه‌رق یکدیکریله چارپشمغه، بربرلرینی ایتوب قاقمغه مجبوریتلرندن طولایی — میدان محاربه‌سندن قورتیلانلر نهر ایچنده بوغولدی.

جنرال «شپورق» دخی دشمن سواریسنه میدان اوقویه‌رق انکله بربیوك مقاتله اجرا ایلدی. اوست طرفده [روزکار طرفنده] نهری کچمکه ساعی اولان سائر دشمن سواری عساکری ایسه خروانلر ایله عساکر ایمپراطوریه‌دن دراغون سواریسی طرفندن مغلوب ایدلمشدر.

نهرك قارشو ساحلنده اخذموقع ایتمش اولان دشمن طوپجیسی تفنکلی عساکرمز طرفندن متمادیاً اجرا اولنان آتشه معروض قالدیغندن طوپلرینی ترك ایتمکه مجبوراولدی. بزم عساکردن بعضیلری یوزەرك نهری کچدکلرندن مذکورطوپلرك برقسمنی چیویلدیلر، برطاقمنی دخی یوارلیەرق نهره آتدیلر؛ بعده بو طوپلر اورادن چیقاریلوب اردوکاهه کتیرلمشدر.}

افادات معروضه‌سنده مونته‌قوقولی صدراعظمك قارشو ساحله عسکر کچیرمکدن بر آن خالی قالمدیغنی وبنابرین بتون قوای عثمانیه‌نك بورادە اجتماع ایتدیکنی و شو صورتله قوتلرده عدم مساوات حاصل اولمغله صول جناحده‌کی فرانسزلرك قوماندانی اولان (قولینی) دن امداد طلبنه مجبور اولدیغنی کوستریيور .

بر طاقم اقوال عادیه‌یی « مونته‌قوقولی » کبی بیوك بر عسکرك آغزندن ایشتمك طوغریسی انسانه وله و حیرت کتیره‌یور ! باقیکز قوجه مارشال یته معهود مه‌مووارینك بشقه بر محلنده ینه کندی سوزیله افادهٔ سابقه‌سنی بالذات کندوسی نصل جرح وتکذیب ایلیور: {«فیضاندن راآب نهرینك صولری اولقدر قبارمش ایدی‌که محاربه‌نك ایرتسی کونی نهرك کنارنده بولنان قره‌غوللرمزی کیرو چکمکه مجبور اولدق . بوندن بشقه عثمانلیلرك محاربه‌یه سیرجی کبی باقمش اولان اوتوز بیك آتلوسنك [*] کاملاً تر و تازه اوله‌رق حربه حاضر بولنمسی . . . تعقیبك اجرا اولنه‌مامسنه اسباب اصلیه کبی کوستریله‌بیلور}.

شو افاده‌سیله مونته‌قوقولی اوتوز بیك عثمانلینك حربه هیچ کیرمامش

---

[*] قاوزلره کوره اوتوز آلتی بیك آتلودر.

آوستریا قرالی برنجی لهئوپولد

فلد مارهشال رایموند فون مونته قوقولی

١٦٠٨—١٦٨٠

سواری فرقه‌سی قوماندانی جنرال فون شپورق

١٥٩٧—١٦٨١

اولدیغنی اعتراف ایدرسه نتیجه‌سنده استحصال غلبه و ظفر ایلمش اولدیغنی ادعا ایتدیکی محاربه‌ده بتون قوای عثمانیه نصل اجتماع ایتمش اوله‌بیلور.

کیفیت معروضه‌دن مستبان اولدیغی و اکثر تواریخ اجنبیه و عثمانیه‌ده کوستردیکی اوزره مونته‌قوقولینك نهر اوته‌سنده کندولریله حربه کیرشدیکی عسکر بتون قوای عثمانیه اولمیوب عثمانلی اردوسنك برقسم محدودیدر؛ یعنی آوستریا اردوسنی آنسزین باصان ایلك قوهٔ تعرضیهٔ عثمانیه ایله آنلری تقویه ایچون صدراعظمك بدأ فیضانه‌دکین قارشویه کچیره‌بیلدیکی و مقدار عساکردن مرکب و تقریباً اردوی همایونك سکزده برندن عبارتدر. اکثر مورخینه کوره بومحاربه‌ده آوستریا ومتفقلری یوزبیك کشیدن زیاده برقوتده وعثمانلیلر ایسه تقریباً سکسان بیك کشی راده‌سنده ایکن نهرك فیضانه دکین قارشو ساحله متعاقباً کچیریله‌بیلمش عساکرعثمانیه جمعاً اون بیك کشی راده‌سنده‌در. بوحالده نهرك فیضانیله کندولرینه امداد اولنه‌میان وبتون دشمن اردوسیله نهر آره‌سنده قالمش بولنان عساکر عثمانیه جمعاً اون بیك کشی راده‌سنده بولنور ایکن مونته‌قوقولینك قوتلرده‌کی عدم مساوات سببیله فرانسزلردن طلب معاونتده بولنمغه مجبوریت حاصل اولدیغنی بیانه قلقشمسی جداً کولنه‌جك احوالدن دکلیدر؟ نهرك اوته طرفنده‌کی عثمانلیلر آوستریا و متفقلرینه نسبتاً غایت آز اولملری خلافنه اوله‌رق کمال سطوت و مهابت ایله مظفرانه حربه دوام ایده‌یورلردی وشو نسبتسز آزلقلریله برابر استحصال مظفریت تامه ایلملرینه رمق قلمش ایدی؛ فقط نهرك حکمةً الله تعالی بروجه معروض طغیانیله کیرویه اولان اتصالاتك منقطع اولیویرمسی عثمانلیلری شاشیرتمش و برطاقم استحکامات انشاسی وتحکیمات اجراسی ایله اللرنده بولنان مواقعی دشمنه ترك ایتمامکه، اولانجه قوتلریله چالشمغه آنلری مجبور ایتمشدر. ایشته بوسببه مبنیدرکه «مونته‌قوقولی»

فرصتدن استفاده‌یه شتاب ایله جناحلرنده‌کی قطعاتك قسم کلیسنی ، همان بتون اردوسنك قوتلرینی مرکزه جلب وجمع ایده‌رك کندیلرینك اونده بری راده‌سنده بیله اولمیان عساکر عثمانیه اوزرینه بالهجوم نهرك اوته طرفنده بر موفقیت محدوده‌یه نائل اولمشدر. بوصره‌ده نهرك صاغ ساحلنده حربه اشتراك ایتمامش اولان عساکر عثمانیه مونته‌قوقولینك دیدیکی کبی اوتوزبیك کشی دکل بلکه عثمانلی اردوسنك قسم کلیسی ایدی.

عثمانلیلر فیضـان میاهك وقوعـه کله‌جکی صره‌لرده یعنی پك کچ اوله‌رق نهرك یوقارو و آشاغی طرفلرندن دخی دشمن نظـام حربنك صاغ و صول جناحلری اوزرینـه هجومه قالقشمشلر ایســه‌ده بو هجوملرك مرکز هجومیله برلکــده یعنی ایرکن اوله‌رق اجرالری لازمه‌دن ایکن اجرالرنده تأخرات واقع اولدیغی و مؤخراً اجرالرینــه باشلاندیغی زمانده دخی نهرك فیضانــدن طولایی موفقیت حاصل اوله‌مدیغی جهتله دشمنك صاغ و صول جناحلری سربست قالمش وبنابرین «مونته‌قوقولی» مذکور جناحلردن قوای لازمه‌یی مرکزه جمع ایده‌بیلمکه امکان بوله‌بیلمشدر.

پك کچ اوله‌رق دشمن نظام حربنك صاغ و صول جناحلرینه هجومه مأمور ایدیلان جناح هجوم قوللری مونته‌قوقولینك دیدیکی کبی جناحلرده‌کی دشمن عساکرینك شدتله مقاومتندن دکل بلکه طغیان میاهدن طولایی نهری کچه‌رك بر شی یاپمغه موفق اوله‌مامشلردر. اکر مونته‌قوقولینك دیدیکی کبی بو جناحلردن برنده عساکر عثمانیه موفق اولمش اولسه ایدی بوحالده دشمن اردوسنك کثرتلی بر سواری ایله آرقه‌سی آلنمش اوله‌جق وعساکر دشمنك قسم کلیسی مذکور سواری ایله ــ آرقه‌ســی فیضان حالنده بولنان راآب نهرینــه ویره‌رك شدتله ومظفرانه محاربه‌یه دوام ایده‌کلمکده بولنان ــ عثمانلی

مرکز هجوم‌قولی آره‌سنده قله‌رق یا بسبتون محواوله‌جق ویخودکاملاً تسلیم سلاح ایتمکه مجبور بولنه‌جق ایدی. چه‌فنده‌که آنسزین دینه‌بیله‌جك صورتده وقوعه‌کلن نهرك فیضانی آوستریا ومتفقلری اردوسنه بتقدیرالله تعالی مدد رس اولمش، عثمانلیلری بك شانلی برمظفریت عظیمه استحصالندن محروم ایلمشدر.

مونته‌قوقولینك اخذ ایتدیکندن اوزون اوزادی‌یه بحث ایتدیکی ترتیبات حربیه بیاناتنه کوره بولنده و بو بابده‌کی مطالعاتی شایان تقدیر اولمغله برابر خودفروشلق طریقنه صاپدیغی واساساً کندی کندینه حاصل اولان برفرصتدن استفاده ضمننده سوق طبیعی ایله میدانه قویدیغی اجراآتی یازارکن لزومندن زیاده شعشعه‌لندرمق طرفنه کیتدیکی ده انکار ایدیله‌مز. قوتجه بك دون برمقدارده اولان بردشمنه قارشو بك فائق برقوت ایله استحصال اولنان وحین استحصالنده بخت وطالعك فوق العاده بریاردیمی کوریلان برموفقیت بربیوك اردو قوماندانه بیوك بر شرف ویرمسه کرکدر. آنك بو بابده‌کی خودپسندانه روایات مبالغه‌کارانه‌سی، یولسز مفاخره‌سی جدی حرب اربابنك مظهر تقدیر وقبولی اوله‌ماز.

«مونته‌قوقولی» محاربه نهایتنده کندی عساکرندن بعضلرینك یوزه‌رك نهری کچوب کچید محلی جوارنده بولنان وعثمانلیلر طرفندن ترك ایدلمش اولان عثمانلی طوپلرندن برقسمنی قالیه‌لرندن چیویلدیکنی و برقسمنی دخی نهره آتدیغنی وبو طوپلرك مؤخراً صودن چیقاریله‌رق اردویه کتیرلدیکنی سویلیور. مادامکه کندوسیله محاربه ایدنلر مغلوب ایدلمشلر ومذکور طوپلری دخی براقوب کیتمشلر ایدی کچید محلنك دخی اللرینه کچمسی و بناءً علیه عثمانلیلرك بوراده قوردیغی محقق اولان و افادات عمومیه‌سنه نظراً حالا موجود بولنمسی ایجاب ایلیان کوپریدن غالبانه کچه‌رك مذکور طوپلری ضبط ایله اردوکاهلرینه نقل ایلملری

لازم‌کلوردی؛ بعض عساکرك نهری یوزه‌رك‌چوب مذکور طوپلری‌چیویلمسنه، ویا نهره یوارلامسنه حاجت قالمز ایدی. مونته‌قوقولینك شو افاده‌سی ایله‌ده تحقق و تظاهر ایده‌یورکه راآب نهری مرور عساکره مساعده اتمیه‌جك صورتده طاشمش، اوستنده‌کی کوپری‌یی آلوب کوتورمش و بوکابناءً نهری کچن عساکر عثمانیه لازمکلن امدادلری آله‌میه‌رق کندیسنك اون مثلندن زیاده دشمن عساکری طرفندن مغلوب ایدلمشدر.

مونته‌قوقولی محاربه‌نك امتداد و نتیجه‌سنه عطف کلام ایله دییورکه :

« محاربهٔ مذکوره قانلی ، معندانه ، مشکوك بر صورتده وقوعه کلوب آلافرانغه صباحك ساعت طقوزندن (یعنی اوکله‌دن اوچ ساعت مقدمندن) آقشامك‌ساعت‌دردینه (یعنی بعدالظهر ساعت دردده...) دکین‌ممتداولمشدر[*]. هرایکی‌طرفدن برچوق آدم تلف ومجروح‌اولمش‌ایسه‌ده دشمنك‌ضایعاتی نسبتاً دها زیاده‌در. عثمانلیلر مذکور محاربه‌ده یالکز عساکر معاونهٔ عادیه‌لرینی دکل بلکه اك محارب ، و اك جسور و شجیع اك منتخب باجمله عسکرلرینی ، مشهور عالم اولان یکیچری و آرنبود عساکریله سپاهیلری یعنی وجود دولت عثمانیه‌نك قلقان وقلیچی اطلاقنه سزا اولان استانبولك اك برنجی بهادرلرینی ضایع اتمشلردر. کتب تواریخده مثلی پك نادر کوریلن بویله عظیم بر قتال و جدال ایله قوهٔ موجوده‌سی بر یره طوپلانمش جسیم بر اردونك صحراده بروجه معروض مضمحل وپریشان ایدلمسی نادراتدندر.

مذکور محاربه‌ده دشمندن برچوق‌سنجاق، بیراقلر آلندی؛ بوندن بشقه

---

[*] آغستوس ابتدالرنده وقت‌ظهر تقریباً آلاتورقه ساعت بشده اولدیغندن، مونته‌قوقولینك شو افاده‌سنه‌کوره محاربه‌نك صباحلین آلاتورقه ساعت ایکیدن، ساعت طقوزه قدر یعنی یدی ساعت‌دوام ایتدیکی اکلاشیلور.

آلتون وگوشدن انواع برکیر طاقملری . بر خیلی گوش مسکوکات، قلیچلر، بارگیرلر ذی‌قیم طاشلرله مزین سلاحلر، قیمتدار خلعتلر ایله بونلره مشابه برچوق شیلردن متشکل پك قیمتلی غنایمه دسترس اولندی. وقعه‌دن خیلی زمان مروروندن صکره‌دخی نهر درونده پك قیمتدار غنایم صید واخراج قلندی. نهرصولری اوزرنده یوزن ویاخود چنگللرله ساحله چکیلن انسان جسدلری اوزرنده بو مثللو غنایمدن برچوغی بولندی.

بومحاربه‌ده تجربه‌سی آزاولان یکی عساکرك مرکزه‌قوتمسی وکندولرینه دها زیاده امنیت واعتماد اولنان اسکی عساکرك ایسه جناحلره وضع و تعبیه ایدلمسی بر صدمهٔ متألمه‌یی دعوت وانتاج ایلمشدر: خصوصیله دشمن یالکز مرکزه هجوم ایتمیوب جناحلره دخی هجوم ایتمش و راآب نهرینی مرکزه قارشو بر محلده کچمش بولندیغندن عساکرمزك بوراده بولنان مقدار قلیلی اگر اطرافدن، یانلردن سوق ایدیلن امدادلر ایله تقویه وحمایه اولنمیوبده دشمنك برقوهٔ عظیمه‌سی طرفندن بسبتون رد ودفع ایدلمش اولسه‌ایدی بتون اردومز هیچ شبهه‌سز احاطه اولنمش اوله‌جق، یانی و آرقه‌سی آلنه‌رق دوچار هزیمت ایدیله‌جك ایدی. بوکبی مشکل احوالده عساکرك آزلقلرندن متولد نقیصه‌یی جسارتله اکمال و برطرف ایلملری لازمه‌دن اولوب بویله بر خاصه‌نك ایسه آنجق تجربه‌سز تازه عسکرده دکل بلکه دکر وقیمتی مجرب عساکر معلمه ومنتظمه‌ده بولنه‌جغی آشکاردر. بوندن بشقه بزم یاپدیغمز کبی مرکزی کندیسنك قرب واتصالنده بولنان جناحلر واسطه‌سیله تقویه وحمایه ایتمك قولای ایسه‌ده لکن آره‌ده‌کی مسافه زیاده بیوك اولدیغی حالده بر اوجده‌کی عساکر واسطه‌سیله دیکر اوجده‌کی عساکرك حفظ وحمایه اولنه‌میه‌جغی‌ده بی‌ریب وکاندر. خصوصات معروضه ایله‌برابر میدان محاربه‌سی ینه ضایع ایدلمك تهلکه‌سنه

معروض ایدی: بالعموم کوریله‌بیلورکه بدایتده متفقین عساکرنجه وقوعه‌کلن قاریشقلق وپریشانی، بوزلدقدن‌صکره‌دخی اوملکی حیاته‌ترجیح‌ایدن، اصلامت و امانه دوشمیان یکیچریلرله آرنبودلرك شجاعت و متانت فوق‌العاده‌سی، دکزك مد و جذرینه مشابه اوله‌رق دشمنك نوبت بنوبت کاه عساکرمزی کیرویه‌سورمسی وکاه کندوسنك کیرویه سوریله‌رك چکلمسی وبوندن‌طولایی محاربه‌نك اولدقجه طول مدت مشکوك قالمسی، باروتك بتمکه یوز طوته‌رق الده آنجق پك آز مقدارینك قالمسی‌کبی خصوصات محاربه‌نك ضایع اولمق تهلکه‌سنده ایدوکنه متدائر اولان دلائل‌مقنعه ومسکته‌نك بشلوجه‌لرندندر.}

دشمن‌اردوسنك باش‌قوماندانی‌اولان مونته‌قوقولینك افادات‌معروضه‌سنه کوره محاربه صباحلین ساعت ایکیدن ایکندی وقتنه قدر یعنی یدی ساعت دوام ایلمشدر. آلمانیا ارکان حربیه میرآلایلرندن مشهور «قاوزلر» بو یدی ساعتده متفقین اردوسنك خیلی مقتول [٦٠ ضابطایله افرادن ٢٠٠٠ کشی تلفات] ویردیکنی و مقابل اردونك (٦٠٠٠) ضایعاتی اوله‌رق (٨٠٠٠) کشینك‌ده راآب نهرنده مغروقاً ضایع اولدیغنی بیان ایده‌یور ایسه‌ده فقط مورخین عثمانیه‌یه‌کوره تلفات عثمانیه عموم اردونك قوتنه نسبتله قلیل اولوب حکومات متفقه اردوسی عثمانلولردن بر قاچ کره زیاده تلفاته دوچار اولمش، میدان‌حرب وبالخاصه نظام‌حربنك‌مرکزی‌پیشکاهی و«موکسدورف» قریه‌سی‌حوالیسی عساکر متفقه لاشه‌لریله مالامال اولمشدر.

مونته‌قوقولینك سالف العرض «سن‌غوتار» محاربه‌سنده الك منتخب عساکرمزك کاملاً ضایع‌وتلف اولدیغنه‌دائر اولان افادۀ مبالغه‌کارانه‌سی شدت تکبر و تمدحنه حمل اولنه‌بیلور: جمعاً سکسان بیك کشی رادە‌سنده اولان عثمانلی اردوسنك نهری کچه‌رك دشمنله حرب ایدن قسمی یالکز اون بیك

کشیدن عبارت اولورسه نصل اولورده بو محاربه‌ده عثمانلیلر اك منتخب عسکرلرینی ضایع ایتمش بولنور؛ اکر مونته‌قوقولی التزام حقیقت ایله «بو محاربه‌ده عثمانلیلر منتخب عسکرلرندن اولان یکیچری و سپاهیلرك بر قسم جزئیسنی ضایع ایتدی» دیسه ایدی حقیقته دها زیاده خدمت ایتمش اولوردی.

مونته‌قوقولینك عثمانلیلری بسبتون بوزه‌رق بر بیوك مظفریته نائل اولمش کبی ادارهٔ مقال ایتمسی ایسه استغراب اولنه‌جق دکل بلکه کولنه‌جك احوالدندر: بوقوماندانك بروجه‌معروض احراز ایتدیکی موفقیت محدوده‌نك تاریخلرده وبالخاصه آوستریا تاریخلرنده و علی‌الخصوص کندی مه‌موارنده فوق‌العاده اعظام ومبالغه‌ایله تعریف اولندیغنی کورن حقیقت بینان محررینندن آلمانیالی «ویلهلم‌نوته‌بوم» نام ذات «مونته‌قوقولی وسن‌غوتارمصالی» [*] نامنده اوله‌رق یازوب ۱۸۸۷ سنه‌سنده برلینده نشر ایتدیکی بررساله‌ده اوموفقیتك وبونده مونته‌قوقولینك درجهٔ تأثیر و مدخلنك مورخین طرفندن حقیقهٔ اعظام ایدلمش بولندیغنی ادلهٔ قاطعه وبراهین مقنعه ایله اثبات ایلمشدر: مومی‌الیه محاربهٔ مذکوره‌یی لایقیله تدقیق ایتمك ایچون او وقتلردن شمدی‌یه‌قدر بو محاربه حقنده آوروپاده نشر ایدیلن بالجمله آثاری، غیر منتشر بر طاقم لوایح و اوراقی تتبع و مطالعه ایتمش و آثار تاریخیهٔ عثمانیه‌یه و بالخاصه ۱۱۵۳ سنهٔ هجریه‌سنده استانبولده نشر اولنمش اولان «تاریخ‌راشد»ه دخی مراجعت ایلمش و فی‌الحقیقه تاریخ مذکورك سن‌غوتار محاربه‌سی حقنده‌کی افاداتی مذکور آلمان محرر حقیقت پرورینك نتیجهٔ تدقیقات و خلاصهٔ تحریات وتحقیقاتنه توافق ایلمکده بولنمشدر.

[*] *Montecuculi und die legende von st. Gotthard.*

کرك محرر مومی‌الیهك وکرك برطاقم تواریخ عثمانیه‌نك بو بابده‌کی بیاناتی مونته‌قوقولینك محاربهٔ معروضه‌ده برمظفریت عظیمه‌یه نائل اولدیغنه دائر اولان سابق‌الذکر افادات مبالغه‌کارانه‌سنی، آوروپاده ایکی عصردنبرو بو یولده منتشر اولان روایاتی قطعیاً جرح وابطال ایلمکده‌در. هرحالده بو قوماندانك قزاندیغندن بحث ایتدیکی شعشعه‌دار مظفریتك ، درلو اموال غنائمك غایت مبالغه‌کارانه توصیف ایدلمش اولدیغنی قبول ایلمك اڭ معقول ومناسب اولور.

«مونته‌قوقولی» تجربه‌سی آزاولان یڭی عساکری یالکزجه مرکزه‌قویه‌رق اتمش اولدیغی تعبیه خطاسنی کندوسی‌دخی اعتراف ایلیور. بو خطا ایله برابر اجراسنه پك کچ باشلانیلان وطغیان‌میاه سببیله باشه چیقارتیله‌میان هجوملرندن برنده موفقیت حصولی حالنده کندی اردوسنك باشنه کله‌جکی طبیعی اولان فلاکتی پك کوزل کشیدهٔ حدهٔ تدقیق ایلیور؛ بوندن‌بشقه جناحلر مرکزدن زیاده‌جه آچیق اولدیغی وقتده کندوسنك یاپدیغی کبی اورازده‌کی عساکرله مرکزی حمایه ایتمك هر وقت ممکن اوله‌میه‌جغنی بولیله محاکمه ایلیور ومیدان محاربه‌سنك همیشه ضایع اولمق تهلکه‌سنده ایدوکنی کوستره‌رك موفقیت محدوده‌سنك نیله کندوسنه پك بهالی‌یه اوطوردیغنی طولاییسی ایله کوستریور ؛ هله عساکر عثمانیه‌نك بر صورت متسلسله و متصله‌ده کمال شجاعت وبسالتله اجرا ایتدیکی هجوملری دکزك مدوجذرینه تشبیه ایدرك عساکر مذکوره‌نك پادشاه اقدسلری ودین و دولتلری اغورنده اولمکی حیاته ترجیح ایتدکلرنی، دشمنه‌قارشو اصلا منت وآمانه دوشمیوب اسیر اولمقدن ایسه شانلی برصورتده فدای جانی ترجیح ایلدکلرنی تصدیق وافاده وبوکبی مفاخر اجدادمز ایچون بزه بر عبرتکاه مهم تعریف و ارائه ایلیور.

«مونته‌قوقولی» دشمنك تعقیبنه عطف کلام ایده‌رك دییورکه:

{ بوزلمش و مستغرق خوف و دهشت اولمش اولان دشمنك تعقیبیله مظفریتدن بسبتون استفاده اولنمق خصوصی وارد خاطر اولمامش دکلدر؛ حتی «قارتاژ» اردوسنك قوماندان شهیری «آنیبال» ه بو یولده اسناد اولنان عیب و قصور بیله بو صرده ایوجه قوهٔ مفکره‌مزی اشغال ایتمش ایدی؛ فقط موانع آتیه آکا خیلولت ایلمشدر. دشمنی تعقیب ایچون کچلمسی لازم کلن نهرك صولری محاربه بیتر بیتمز باشلایان فیضاندن اولقدر قبارمش ایدی‌که نهرك کنارنده بولنان قره‌غوللرمزی ایرتسی کونی کیرو چکمکه مجبور اولدق. بوندن بشقه دشمنك محاربه‌یه سیرجی کبی باقش اولان اوتوز بیك آتلوسنك کاملاً تر و تازه اوله‌رق حربه حاضر و مهیا بولنمسی، صوك هجوملرك اجراسی زماننده اکمك و جبخانه‌نك کاملاً توکنمش و عساکرك کلی تناقص ایتمش و یورلمش اولمسی و حتی وضعی معتاد ومقتضی اولان قره‌غوللار بیله قونه‌میه‌جق درجه‌ده عسکرك طاغلمش بولنمسی اشبو تعقیبك اجرا اولنه‌مامسنه اسباب اصلیه کبی کوستریله‌بیلور. بوندن ماعدا دشمن کندی اردوکاهنی قلدرمیوب آغستوسك بشنجی و آلتنجی کونه‌دکین آنی یالکز صیقلشدرمق، تقویه ایلمك ایله اکتفا ایتمش ایدی.}

«مونته‌قوقولی» بیوك بر میدان محاربه‌سنی قزانمش اولدیغنه هرکسی ایناندردیغنه قناعت کتیردکدن صوکره علی الاصول اجراسی لازمه‌دن اولان بر تعقیبدن دخی بحثه لزوم کوره‌رك آنیباللردن، فلانلردن بحث ایتدکدن صوکره آنی اجرا ایده‌مدیکنك اسباب موجبه‌سنی ده بیانه مسارعت ایلیور! بر بیوك میدان محاربه‌سی قزانلمشمیدرکه تعقیب ممکن اولسون؛ عثمانلی اردوسی قوهٔ موجوده‌سنك آنجق سکزده بری تدرینی ضایع ایتمکله برابر بر حال فعالیت وکمال نظام و انتظام

ایچنده الآن ابراز سطوت و اقتدار ایتمکده و دشمنی تپه‌لملك ایچون حالا فرصت کوزلمکده ایدی؛ حرب وضربدن هیچ برصورتله عاجز دکلدی؛ حتی محاربه‌دن صوکره بش کون کمال مهابتله بولندیغی یرده قاله‌رق حرکته بیله باشلامامش ایدی. بو حالده غالب کچینن «مونته‌قوقولی» مغلوبلردن زیاده رهین اضمحلال و پریشانی اولدیغنی کندوسنك دخی اعتراف ایلدیکی طاغنیق اردوسی ایله عثمانلیلری نصل تعقیب ایده‌بیلوردی؟

«مونته‌قوقولی» محاربهٔ معروضه‌ده کندوسنی ایوجه غالب کوسترمك ایچون مصنع بر یلان ایجاد ایتمشدرکه او دخی راآب نهری صولرینك کویا محاربه‌یی بکلیوبده تعقیبه مانع اولمق ایچون محاربه بیتر بیتمز فیضان ایتمش اولمسیدر؟ فسبحان الله! قوجه مونته‌قوقولی عالمك کسب وقوف ایتدیکی، بتون عثمانلی مورخلرینك میدانه قویدیغی قوجه بر حقیقتی [یعنی محاربه اولورکن نهرك بردنبره فیضان ایدوبده قارشوساحلده‌کی عثمانلی عسکرینه آرتق امداد اولنه‌مامش اولمق وشو صورتله آنجق اوراده‌کی برقسم عثمانلی عسکری بالضروره دوچار مغلوبیت اولمش بولنمسی حقیقتنی نصل کتم و اخفایه جسارت ایده‌بیلمشدر؟ رومانلرده مشهود باصرهٔ حیرت اولان تصادفات غریبه‌یه مانند بر تصادف عجیب عجبا سن‌غوتارده‌ده‌می حصوله کلمشدر؟ بر طاقم مورخین و محررین اجنبیه‌دن قطع نظر، وقعه‌دن بحث ایدن بتون عثمانلی مورخلری عجبا حرب اولورکن تحدث ایدن شو فیضان میاه مسئله‌سنی قریحه‌لرندن‌می اویدرمشلردر؟ دنیا‌یه‌بیلورمی‌که برطاقم محررین اجنبیه‌ده بو بابده اختیار کذب ایتمشلردر؟

محققدرکه فیضان اوکله‌دن بر ایکی ساعت صکره بردنبره باشلامش، نهرك اوزرینه قوریلان خفیف کوپری‌یی آلوب کتوره‌رك نهرك ایکی ساحلی ماببنده‌کی اتصالاتی بالکلیه قطع ایلمشدر؛ شو صورتله مفرز قالان بر قسم

عساکر عثمانیه‌یی بیله بتون قوتلریله صاردیغی حالده بوزمغه نیجه بیك مشکلات ایله آنجق موفق اولمش اولان مونته‌قوقولینك نهری کندی اردوسیله کچه‌بیلمسنه و فرض محال اوله‌رق کچسه بیله — قارشو صرتلرده آوستریا ومتفقلری اردوسنه حالا دهشت‌انداز اولان وحال‌فعالیت ومکملیتده اولدیغی کندوسی طرفندن دخی طولاییسی ایله تصدیق قلنان — عثمانلی اردوسی قسم کلیسنی آچ و بر حال پریشانیده بولندیغنی اعتراف ایلدیکی کندی اردوسیله تعقیب ایده‌بیلمسنه امکان تصور اولنه‌بیلورمی؟

محاربه‌دن‌صکره کذران‌ایدن احوال ایوجه‌تدقیق اولنور وبالخاصه محاربه آغستوسك برنجی کونی وقوعه‌کلدیکی حالده مونته‌قوقولینك اعترافی‌وجهله‌عثمانلی اردوسنك آغستوسك آلتیسنه قدر بولندیغی موقعی ترك ایتمیه‌رك تلافیء مافاته فرصتجو اولدیغی تفکر وملاحظه ایدیلور وایلروده تفصیل ایدیله‌جکی اوزره بو محاربه‌دن صکره عقد اولنان معاهده‌نك عثمانلیلر لهنده انعقاد ایتدیکی‌ده تأمل ایدیلور ایسه مونته‌قوقولینك تعقیبلردن فلانلردن بحث ایتدیکنه ، کندوسی هردائم عثمانلی اردوسنك تحت تهدیدنده ایکن غالب کچندیکنه جداً استغراب وحیرت الویرر .

«مونته‌قوقولی» سن‌غوتار محاربه‌سندن طولایی آوستریاده حصوله کلن ممنونیت عظیمه‌یه عطف‌کلام ایده‌رك: «مظفریت خبرینك آوستریا ایمپراطوری و عموم خلق نزدنده فوق‌العاده مستلزم سرور و حبور اولمش ایدوکنی ، بوخبر اوزرینه ویانه‌معابدنده بك‌بیوك ادعیهٔ‌تشکریه اوقنوب سرور وشادمانی طوپلرینك شهره ولوله‌ساز اولمش بولندیغی ، طرف ایمپراطوریدن یازیله‌رق اردویه کوندریلن مکتوبلرله کندوسنه ومعیتنده‌کی جنراللر وضابطانه عرض

تشکرات و تقدیرات ایدلدیکنی و بالذات ایمپراطورك کندی خط دستیله ایتالیانجه یازه‌رق نامه کوندرمش اولدیغی ایکی مکتوبده‌دخی حقنده فوق‌العاده بذل التفات اولنمش وبو مکتوبلرك اخلاف وانسالی ایچون قیمت بیچیله‌میه‌جك درجه‌ده قیمتدار برر خزینهٔ کرانبها تشکیل ایتمش ایدوکنی و بوندن بشقه خدماتنك مکافاتی اوله‌رق طرف ایمپراطوریدن عهده‌سنه کندی اردولرینك لیوتونان‌جنراللغی (فریقلق) رتبه‌سی تفویض بیورلدیغی [*] وبرده ایمپراطور طرفندن مکافات اوله‌رق بتون عساکره برر معاش احسان اولنوب بونکده بر ممنونیت عمومیه‌یی استلزام ایتدیکنی} نقل وروایت ایده‌یور.

شو روایاتدن مستبان اولیورکه «مونته‌قوقولی» اوته‌دنبرو هردائم مظفر اوله‌کلن عثمانلی اردوسنك نهری کچن بر مفرزه‌سنه قارشو فیضان میاهك یاردمیله استحصال ایلدیکی غلبه‌یی پك زیاده شعشعه‌لندیره‌رق بیلدیرمش و موفقیت واقعه پك بیوك کورلمش اولملی‌که کندوسی بیوك تشکرات ومکافاته نائل ایدلمشدر.

{٥} — « سن‌غوتار » میدان محاربه‌سنده استحصال غلبه اولنه‌مامسنك اسباب اصلیه‌سی

«قاوزلر» وسائر بعض مورخین اجنبیه وعثمانیه‌یه کوره عدم موفقیت خصوصات آتیه‌دن انبعاث ایلمشدر.

---

[*] « مونته‌قوقولی » فلد مارەشاللق رتبه‌سیله رتب سائره‌سنی دها صکره‌لری آوستریا حکومتنك حکومات سائره ایله ایتدیکی حربلرده وصلح وصلاح زمانلرنده کوستردیکی بیوك یارلقلره مکافات اوله‌رق استحصال ایلمشدر. [مشارالیهك ترجمهٔ حالنه مراجعت اولنه] .

(١) — ایلك دفعه اوله‌رق راپا صوینی [راآب نهرینی] کچمش وعساکر ایمپراطوریه‌یی کندی اردوکاهلری اورته‌سنده امنیت کامله واستراحت ایچنده ایکن باصمش وصوك درجه‌لرده برشجاعت وآثار بسالت کوسترمش بولنان بوسنه‌لی اسماعیل پاشا قومانده‌سنده‌کی عثمانلی قولنك حمایه‌سنده اهمال و قصور اولنه‌رق وقت و زماننده آکا لازمکان امدادلرك کوندرلمامسی و شو صورتله دشمن اردوسی اوزرینه اوریله‌جق ضربهٔ قطعیه آنِ مناسبنك الدن قاچیرلمش بولنمسی ؛

(٢) — «راآب» نهری دها هنوز حال فیضانده دکل ایکن آوستریا و متفقلری اردوسنك ایکی جناحلرینه طول مدت هیچ طوقونلمیه‌رق مزبور جناحلرك حال مکملیتده و سربست براغلمسی و شو صورتله مونته‌قوقولی‌یه کندی مرکزی ایچون دائما مزبور جناحلردن امدادلر جلب وجمعنه امکان ویرلمسی ؛

(٣) — جناحلر هجوملرینه پك کچ باشلانلدیغی حالده اجرالرنده کوشك طاورانلمسی وبو هجوملرك اك زیاده ثمره ویره‌جکی ، دشمن اردوسنك باعث اضمحلالی اوله‌جغی زمانده نهر صولری فیضانك اجرای حرکته خیلولت ایلمسی ؛

(٤) — کثرتله یاغان یاغمورلرك تأثیریله راآب نهرینك اوکه‌دن برآز صکره بردنبره شدتله طاشه‌رق کچید محلنده نهر اوزرینه قوریلان خفیف کوپری‌یی آلوب کتورمسی وشو صورتله نهرك ایکی ساحلی بیننده اتصالاتك کاملاً منقطع اولمسی ؛

(٥) — اردوی همایون نزدنده هربر احواله کوره قابل استعمال مکمل کوپری طاقملرینك ، نهرك قارشو ساحلنه حاکم اوله‌جق منزللی طوپلرك

و بوندن بشقه دشمن اردوسنه نسبتله کافی مقدارده عادی طوپلرك دخی بولنمامسی؛

(٦) — مذکور محاربه‌نك نظامات قدیمه‌مزك بوزلمغه وبالعکس آوروپا عسکرلکنك فوق‌العاده ترقی‌یه باشلادیغی بر زمانده وقوعه کلمسی؛

(٧) — عساکر متفقه باش قوماندانی اولان جنرال مونته‌قوقولینك فنون و تطبیقات عسکریه‌ده ملکه و مهارتیله برابر بیوك صلابت و متانتی حائز اولمسی، معمووارنده وقعه‌یی اعظام ایلمش بولنمغله‌برابر اساساً کندوسنك بیوك عسکرلردن عد اولنه‌بیله‌جك صورتده دکرلی وذکی وفطین بولنمسی.

روایته کوره جنرال «مونته‌قوقولی» نك معیتنده بولنان جنراللرك تلاش و جباتی مشارالیه القای اثر ایده‌مامش، مکرراً واقع اولان هجمات عثمانیه‌نك نتایج قطعیه حصوله کتیره‌مامسنه آنك فن حربده‌کی وقوف ومعلومات وسیعه‌سی بیوك مدار اولمشدر.

---

٦ — سن‌غوتار میدان محاربه‌سی حقنده بعض مورخین عثمانیه‌نك اعطا ایتدکلری معلومات مخصوصه

«تاریخ دولت عثمانیه» دیبورکه:

{ جنود عثمانیه راآب چاینك صول یقه‌سنه کچمکه صواشوب بر مناسب کچید بولمق اوزره صاغ یقه‌سنی و آوستریا باش قوماندانی جنرال «مونته‌قوقولی» دخی مانع مرور اولمق ایچون ساحل یساری تعقیبه باشلادیلر. «سن‌غوتار» قریه‌سنه واصل اولندقده بر طار کچید محلی بولنه‌رق صدراعظم هرچه‌باد آباد او موقعده خفیفجه بر کوپری انشاسیله عساکری قارشویه امراره باشلادی

[٨ محرم ١٠٧٥]. یکیچریلر دشمنك کوزلری اوکنده صو ایچنه آتیلوب، وساحل سلامته ایریشنجه قاعدهٔ حربیه اوزره طوپلانوب شدتله محاربه‌یه طوتشدیلر. نه فائده‌که برطرفدن صویك طغیانی ودیکر طرفدن او عصرك اك ماهر فن حرب آدمی عد اولنان مونته‌قوقولینك مانوره‌لری دلاوران عثمانینك اظهار ایتدیکی شجاعت وبسالتی ثمره‌سز براقدی. آوستریا اردوسنده «قونت‌ده‌قولینی» قوماندەسنده آلتی بیك فرانسز عسکری وار ایدی ... }

«نتایج‌الوقوعات» ك خلاصهٔ بیاناتی بروجه آتیدر:

{صدراعظم راابا نهرینی کچوب یانق قلعه‌سنی [راآب قلعه‌سنی] محاصره ایتمك خصوصنی تصمیم ایده‌رك کچید یری بولمق ایچون نهرك بر طرفندن وجنرال مونته‌قوقولی دخی مانع مرور اولمق قصدیله دیکر جانبندن کیتمکده اولدقلری حالده آنجق درت سواری یان یانه کچه‌بیله‌جك مرتبه‌ده کوچك برکچیدمحلی بولنوب خفیفجه برپیاده کوپریسی انشاسیله قارشویه اون‌بیك‌قدر عسکر امرار اولنه‌رق ایلك محاربه‌ده نمچه‌لولر اورمانلر ایچنه چکلمکه مجبور اولمشلرایکن بردنبره نهرك طغیانی‌سببیله جسرمذکور منهدم اولدیغندن دشمن بوحالدن مستفید ونهری کچن عساکر اسلامیه ورود امداددن نا امید قالدی. و ایجابات صداقت و ناموس و حمیتی اجرا ایله احراز شان ایلدی ایسه‌ده استحصال موفقیت ایلیه‌مدی. هر نقدر ضایعات جزئیات قیلندن ایسه‌ده نهر مزبورك طغیانی ونمچه‌لیلرك امرمحافظه‌ده اولان اقدامی مانع مرور اولدیغندن سکتواره عودت اولندی}.

کذا «تاریخ راشد» نامنده‌کی بر مشهور تاریخ عثمانینك خلاصهٔ بیاناتی دخی بروجه آتیدر:

{١٠٧٥ سنه‌سی ماه محرمك اوچنجی کونی[*] سردار اکرم حضرتلری

[*] ٢٧ تموز سنه ١٦٦٣ میلادی.

عسکر اسلام ایله نهر « رابه » کنارنده واقع « قیرمند ـ kermend » و « چقان ـ czakani » نام پلنغه‌لر مقابلنده نصب خیام ایلیوب پلنغه‌لر نهر مزبورك قارشو یقه‌سنده اولمق حسبیله قارشویه عبور ایچون نهر مذکور اوزرینه جسر بناسی مراد اولندقجه دشمنك اولطرفده اولان طابوری [اردوسی] کچیدیرلرینی متریسلرایله حفظ وحراست وکوپری‌بناسنده عساکر اسلامه ممانعت ایدوب نهرك برو جانبنده جسر بناسنه جسبان کچید یرلری جستجوسیله درکار نزول و قیام اولان عساکر اسلام حصول آرزویه مترقب بولنور و دشمن دخی قارشو طرفندن همعنان سعی‌اهتمام اولوردی.

اولجه « موروه ـ Murr » صوینده [مور نهری اوزرنده] دخی بو وجه اوزره ممانعت‌ایله عساکر عثمانیه‌یه عظیم زحمت ویردیکی اشبو نهر راباکنارنده‌ده اسباب ممانعته شغل و اکباب ایله جنود عثمانیه‌یی اتعاب ایتدیکندن ماعدا سنهٔ سابقه‌دن برو کرك صیف وکرك شتاده علی‌الاتصال التزام متاعب جنك وجدال ایله مشاق سفریه‌دن عسکرده عظیم‌کلال مشاهده اولندیغی رجامندصلح اولان‌نمچه قپوکتخداسنه سبب اقوای مساعده‌اولدی. لکن سفر همایونك کشادندنبرو ایکی‌سنه پیدرپی طرفیندن تجدیدصلح ایچون مکاتبه و ینه ذکری سبقت ایتدیکی اوزره دائما محاربه اولنه‌کلدیکندن بودفعه دخی قپو کتخداسیله مکالمهٔ صلحه قرار و مذاکرهٔ مواده شروع اولنمق اوزره مهلت ویرلمشیکن بلکی اولکی مکالمه‌لر کبی بر نتیجه ویرلماسی تحت احتمالده کورلمکله اقتضای وقت وحال اوزره جنك وجدال خصوصی ترك و اهمال اولنمیوب نه کونه حرکت اولنسه و بو جمله رؤسای عساکر ایله مذاکره اولندقده « رابه » صونی بای حال قارشویه عبوره اقدام وطابور دشمن اوزرینه اقدام هجمهٔ انتقام کوسترلمك کرکدر دیو قرار ویرلدی.

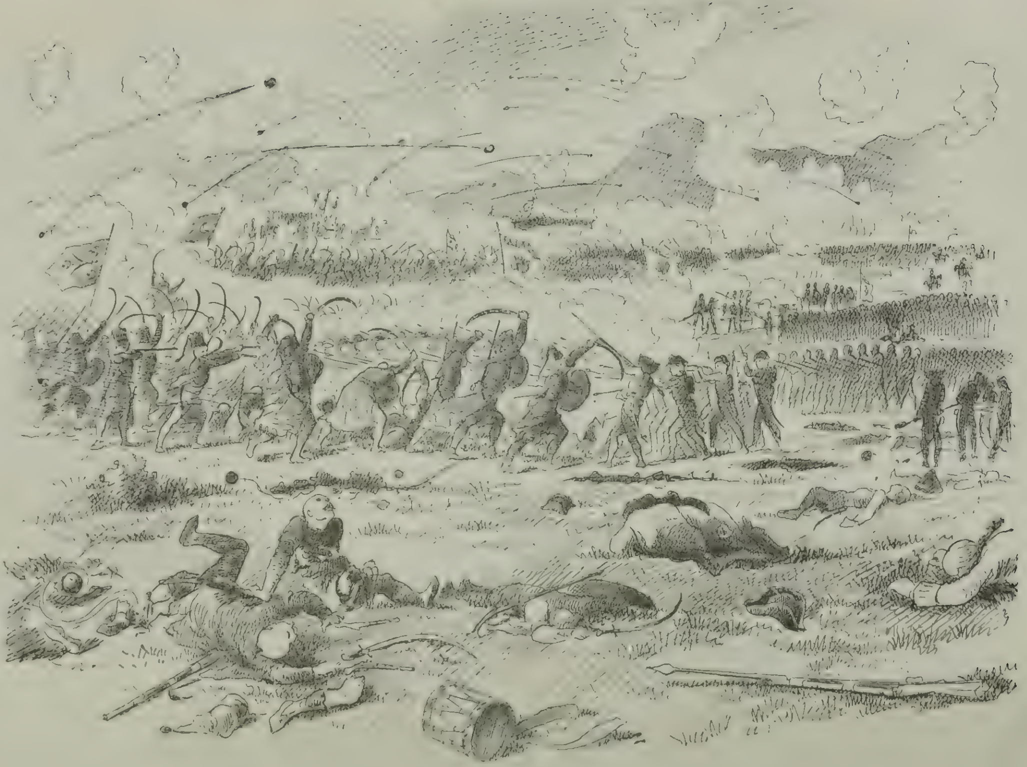

(سن غوتار) میدان محاربه‌سی (١٦٦٤)

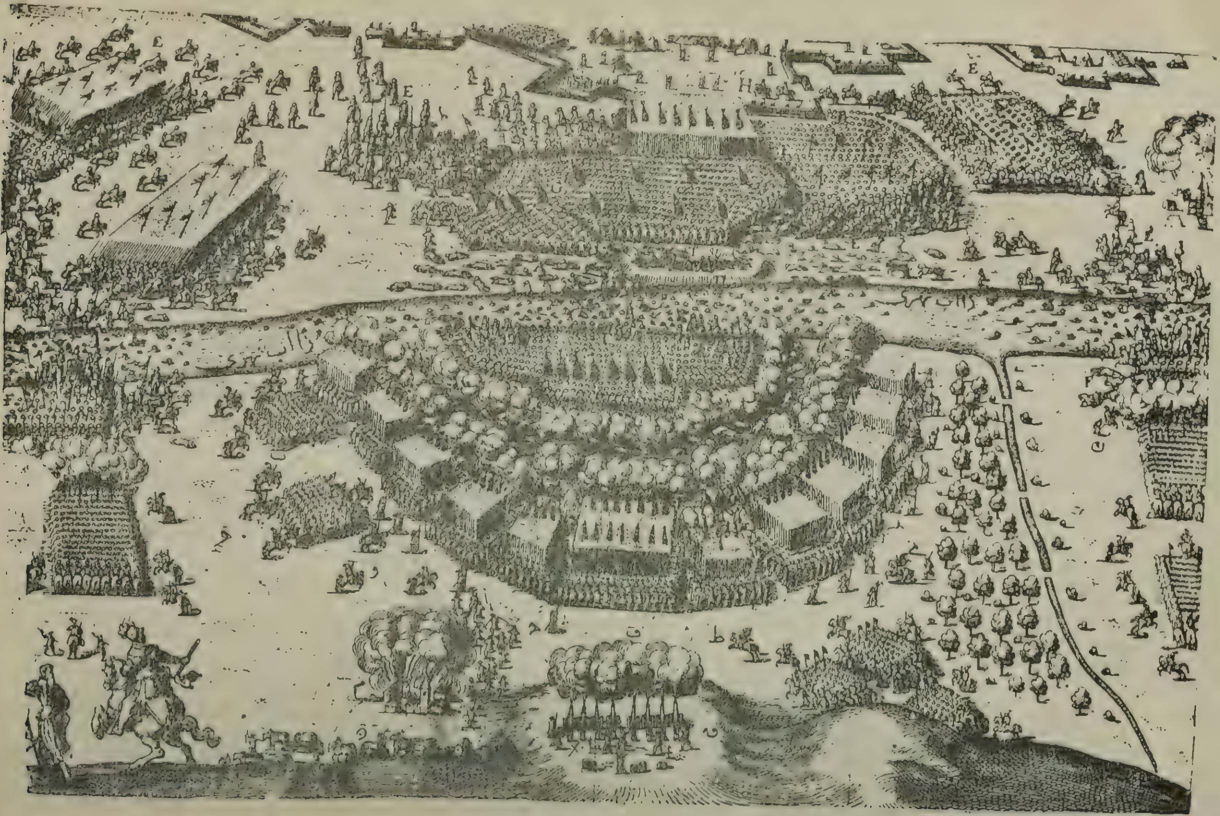

بیك سعی واهتمام ایله سنقونجار [سن‌غوتار] بلنغه‌سنك اوست یانـنده بر ساعت مسافه بر محلده درت آتلو همعنان کچه‌جك قدر صویی اوزنکیدن بوقارو چیقـار بر کچید پری بولندی. فرمان عالی موجبنجه اوجاق خلقی و«اسماعیل پاشا» ایله بوسنه‌لی، محمد پاشا، قپلان پاشا ماه مرقومك سکزنجی کونی[١] موضع مرقومه واردقلرنده عجالةً بر کوپری یاپلمق تصمیم اولنغله نهرك قارشو کنارینی ضبط ومحافظه ایچون دوه‌لر ایله برمقدار یکیچری کچیروب قارشوطرفده متریس آلمق اوزره تعیین ایلدیلر. دشمن عساکری کیفیت حالدن خبردار اولنجه یکیچریلرك اوزرینه هجوم ایلدکلرندن کچید باشنده بولنـان دلاوران غزاة کندولرینی صویه اوروب یکیچریلره امداد ایتملریله آزواحدده دشمن عساکرندن بر ایکی بیك نفر طعمهٔ شمشیر غزا اولدی.

برو طرفدن دشمنك هزیمتنی مشاهده ایتـدکلری کبی بیقرار شوق جنك و پیکار اولان غزاة عثمانیه کروه کروه کیمی آتلر وکیمی دوه‌لر ایله قارشو یقـه‌یه عبوره درکار اولملریله اوراده موجود اولان اسماعیل پاشـا ویکیچری آغاسی و قپلان پاشا و سردار اکرم حضرتلرینـك توابعی دخی دشمن طرفنـده مشاهدهٔ آثار انهزام ایله قارشو طرفـه کچمکه مسارعت واقدام ایلدیلر.

دشمن‌عساکری عموماً عساکرعثمانیه وتاتار دشمن شکارك نهری عبور ایتمش اولملری ظنیله خوفه دوشوب فراره یوز طوتمشلر ایکن عساکر عثمانیه قسم کلیسنك قارشوده اولوب فقط نهری عبور وکندولریله محاربه‌یه بذل مقدورایدن عساکرك آنجق اونبیك‌قدر متفرق عساکر اولدیغنی وبوندن‌بشقه کیرودن امداد ایدر عسـکردن دخی اثر اولمدیغنی کوردکلرنده کیرو دونوب

[١] ١٦٦٣ آغستوس افرنجینك برنجی کونی.

عساکر موجوده اوزرینه هجوم ایلدیلر. صباحدن ایکندی وقتنه دکین جنك و جدال متمادی و قارشو ساحله‌کچن عساکر امداددن یأس ایله نومید مقاومت وبو حال عجز وفتورلرینه بادی اولمغله [١] بتقدیرالله تعالی اول جانسپارانك اکثری هنکام مقاتله‌ده شهید و بر مقداری دخی سودای تخلیص جان ایله متزاجماً نهره آتیلوب نابدید اولدیلر.

کرچه اول معرکه‌ده جان نثار مقدم شهادت اولان آنجق بش اونبیك مقداری عسکر اولوب نهرك برو جانبنده اولان عساکر بی‌پایان اسلام عون حقله دشمندن اخذ انتقامده قدم ثبات وجمیت اوزره قیام کوسترمکده ایدیسه‌ده؛ لکن بوندن صکره دشمن قارشو ساحله عبوره بروجهله فرجهٔ فرصت ویرمامکده اولدیغندن باسهوله قارشویه کچیله‌میه‌جکی ظاهر و آشکار ایکن بیهوده نهر مزبور کنارنده کشت وکذار ایله وقت امرار ایتمکده محذورات کثیره درکار اولمغله همان بر کون مقدم نمچه قپوکتخداسیله مکالمه‌سنه شروع وابتدار اولنان صلح احوالنه فیصل و استقرار ویریلوب کیرویه عودت اولنمغه قرار ویرلدی.}

سفرك وقوعه کلدیکی دورده‌کی محررین مشهورهٔ عثمانیه‌دن بری «سن‌غوتار» میدان محاربه‌سی و آنی انتاج ایدن وقایع حقنده معلومات آتیه‌یی اعطا ایدیور.

{اردل قطعه‌سنده محاربه‌یه مأمور اولان اردوی همایون «سبین» قلعه‌سی آلتنده اقامت ایتدیکی اثناده کوپریلی محمد پاشانك وفاتیله یرینه هنوز یکرمی یدی یاشنده اولان اوغلی فاضل احمد پاشانك وزیر اعظم اولدیغی خبری اردویه تبلیغ اولنمش [٨ ربیع الاول ١٠٧٨] و برآز صکره

[١] امداد اولنه‌مامسنه نهرك طغیانی سبب اولدیغی درخاطر اولملیدر.

«فوغراش» نام محلده بو نامده‌کی قلعه آلتنده بر عظیم جنك ایدلمش و بر آی ظرفنده وقوعه کلن محاربانده دشمندن پك کلی اموال ، بیکلرجه عربه اشیاء، اللی بیکی متجاوز اسیر اغتنام اولنه‌رق عساکر مشتایه چکلمش ایدی.

١٠٧٣ ده سردار اکرم فاضل احمد پاشانك مجارستانه وصولنده اویوار [نه‌وهاوزول] لتره، لوه، نوویغراد، سجان، کرماب، دره‌کل، هولوق، بویاق قلعه‌لریله سائر بر چوق شهور و قلاع مشارالیهك همتیله فتح اولنه‌رق یکیدن نیجه بیك اسیر آلنمش و بونلردن بشقه کچ ، کنوار ، اکردار ، اکرسك ، طوردا ، بلنکه ، واژون قلعه‌لریله سائر قرق قدر قلعه‌لر فتح اولنوب جبه‌خانه‌لری وکلی اموال غنایم اغتنام ایدلمشیدی . بو قدر فتوحاتدن صکره اردوی همایون مشتایه چکلدکده آوستریالولر بعض قلعه‌لرمزی محاصره ایتمشلر ایسه‌ده صدراعظمك کمال سرعتله کلدیکنی طویدقلرنده جنك‌لوازماتی وسائر اشیالرینی براقوب یکی قلعه «دنیلان» «کچ‌قویووار» قلعه‌سنه [زدرینوار حصارینه] قاچدیلر ایسه‌ده صدراعظم دشمنی منهزم ایده‌رك بو قلعه‌یی دخی ضبط ایتمش و آرقه‌لرینی تعقیب‌ایدوب نهرلردن کچرلر ایکن کوپریلرینی طوپه طوتمش وصکره خرواتستان ولایتنه آقینلر اجرا ایدرك بر چوق موفقیت ومظفریاته دها نائل اولمشدر .

بو مظفریتلرله آرتق عساکر عثمانیه‌نك عروق غروری غلیانه کلدیکندن صدرمشارالیه رابه «صویی» [راآب نهری] طرفنه عبور ایتدی؛ بو نهر کنارنده بر محاربه وقوعه کلدی؛ اوللری اوقدر جنکلرده بر فنالق یوز کوسترمامش ایکن بو صوك محاربه أثناسنده موفقیتسزلك رونما اولدی: «سن‌قونجار» [سن‌غوتار] جوارنده نهری کچن ودشمن اردوکاهنه قدر واران یکیچری‌یه (کیرویه دونوب متریسلریکزه کیره‌سکز!) دیو امر کلنجه هپسی

اطاعت ایتدیلر؛ فقط دشمن اردوکاهنه‌قدر نفوذایدن سپاهیلرك بوامردن خبری اولمدیغندن یکیچری عساکرینی فرار ایتدی ظن ایده‌رك آنلر دخی رجعتله آنلرینی رابه صوینه (راآب نهرینه) اوروب یکیچری عساکرینك اوکلرینی آلمق ایچون اوته‌طرفه کچدیلر. یکیچریلر ایسه سپاهیلرك قارشویه [عثمانلی جهتنه] کچدیکنی کورنجه بونلرده آنلری فرار ایده‌یورلر ظنی ایله رجعت ایدوب طوپ ایپلریله‌قورلمش کوپری اوزرینه اوششدیلر؛ کوپری قیرلدیغندن جمله‌سی نهره دوشدیلر و غرق اولدیلر. لکن نهری کچه‌میه‌رك [١] محل معرکه‌ده قالانلر شهید اولدقلری حالده صدراعظم ینه متانت کوستره‌رك او کون او کیجه میدان حربده قرار ایتــدی. ایرتسی کونی جنك لوازماتی آلوب حرکته مبادرتله «اوستونی بلغراد»، [شتوحل وایسنبورغ] قلعه‌سی آلتنه قــدر کیده‌رك دشمن ایله صلحه راغب اولدی. بعده بلغراده‌کله‌رك اوراده‌قیشلادی. نمچه‌لیلردن ایلچیلر کلدیکی کبی عثمانلیلردنده روم‌ایلی پایه‌لی قره محمد پاشا ایله محرر مقاله اولیا چلبی [٢] ایلچی تعیین اولنه‌رق نمچه چاســارینه [آوستریا ایمپراطورینه] اکیدوب عقد مصالحه ایلدیلر.

{٧} — سن‌غوتار محاربه‌سی حقنده‌کی قرارلر

آلمانیا دولت فخیمه‌سی ضــابطانندن اولجه بیان اولنان موسیو «ویلهلم نوته‌بوم»ك چندسنه‌مقدم برچوق آثاره و بونلرمیاننده بعض تواریخ عثمانیه‌یه‌دخی

---

[١] صولرك فیضانندن اولدیغنه اشتباه یوقدر.

[٢] بوراده اعطا ایتدیکمز معلومات خصوصیه مشارالیهك اثرمشهورندن مقتبس وملخصدر. بو بابده تفصیلات اخذی ایچون اثر مذکوره مراجعت اولنه‌بیلور.

بالمراجعه جمع ایلمش اولدیغی ادلهٔ مهمه‌دن ، بونلردن صرفنظر اولنسه بیله سائر بعض تواریخ معتبرهٔ عثمانیه‌نك افاداتندن سن‌غوتار محاربه‌سی حقنده ـ کرك مونته‌قوقولینك وکرك سائر بعض آوستریا محررلرینك بیانات مبالغه‌کارانه‌سنی ابطاله کافی ـ نتایج مکمله استحصال واستخراج ایده‌بیلورز:

اولاً — افادات مذکوره‌دن آکلاشلدیغنه کوره دولت علیهٔ عثمانیه ایله آوستریا دولتی آره‌سنده ایکی سنه‌دنبرو [١٠٧٣ دنبرو] دوام ایدن حربك مذاکرات صلحیه‌سنه باشلانمش ایکن «سن‌غوتار» محاربه‌سی وقوعه‌کلمش اولمغله عساکر عثمانیه‌نك حرکات حربیه‌ده دوامی آنجق بر تدبیر احتیاطپروری اوله‌رق بوقوعه کلمشدر دینه‌بیلور .

ثانیاً — «سن‌غوتار» محاربه‌سنه اشتراك ایدن عساکر عثمانیه آنجق بش اون بیك کشیلك بر مفرزهٔ عسکریه اولوب عموم اردوی همایونك داخل محاربه اولمدیغی محقق بولنمغله اردوی مذکورك بر هزیمت عظیمه‌سندن اصلا بحث اولنه‌مز .

ثالثاً — رابه نهرینی مرور و عبوره مساعد آنجق مبحوث کچید موجود اولوب قارشویقه‌یه مرور ایدن مفرزه‌نك مغلوبیت ورجعتندن‌صکره بو کچید بالطبع آوستریالیلر طرفندن حال مدافعه‌یه وضع ایدلمش بولندیغنه و ذاتاً رآب نهرینك حال فیضانی دوام ایده‌کلدیکنه بناءً اردوی همایونك تکرار قارشویه‌عبوری بسبتون دشواراولمش وذاتاً اوته‌دنبرو مکالمهٔ عقدصلح تحت قراره آلنمش بولندیغندن اردوی همایونجه آرتق قارشویه تکرار عبوره چالیشلمغه بر لزوم کورلمامشدر.

رابعاً — مؤخراً عقد اولنان مصالحه‌نامه شرائطی موجبنجه حدود خاقانی سابقنه نسبتاً ویانه شهرینه یکرمی میل قدر دها تقرب ایلمش

اولدیغندن اردوی همایونك روایت اولندیغی وجهله بیوك بر هزیمته دوچار اولمدیغی بوندن دخی پك اعلا استدلال اولنه‌بیلور.

{٨} — سن‌غوتار محاربه‌سندنصکره اردوی همایونك حرکتی و عقد مصالحه

«مونته‌قوقولی» مبحوث مه‌موارنده «سن‌غوتار» محاربه‌سندن صکره‌کی احوال و وقوعه‌کلن حرکات سوق‌الجیشیه‌یه عطف کلام ایله دیبورکه: {عثمانلی اردوسی آغستوسك آلتنجی کوننه‌قدر «سن‌غوتار» صرتلری‌اوزرنده‌کی اردوکاهنده قالدقـدن صکره یوم مذکورده حرکت ایده‌رك یورویشنی‌نهرك صاغ‌ساحلی اوزرنده‌بولنان «کرمان ــ Kermént» نه طوغری توجیه ایلدی. بز عثمانلیلرله بر حذاده اولمق اوزره راآب نهرینك صول ساحلنجه کیده‌رك کندولرینی مفرز اوله‌رق تعقیب ایدیبور ایدك؛ فقط بو حرکتمز خیلی مشکلات ایله‌اجرا اولنه‌بیلیورایدی؛ چونکه «لانفنیچ ــ Lantfnitz» [١] و «پنقه ــ Pinka» [٢] نهرلرینـك صولری اوانقدر زیاده قبارمش‌ایدیکه بوقبارمه‌دن‌طولایی مذکورنهرلراوزرنده‌کی کوپریلری آلوب‌کوتورمش ایدی.

وجه معروض اوزره عثمانلولرله بر حذاده حرکت ایده‌رك آغستوسك طقوزنجی کونی «کرمان» جوارینه واصل‌اولدق. عقد اولنان بر مجلس حربده بز «راآب» نهرینك‌چلمسنی تکلیف ایلمش اولدیغم‌کبی آغستوسك اون برنجی

---

[١] «سن‌غوتار»ده رابه نهرینه قاریشان بر نهرك اسمیدر.

[٢] راآب نهرینك صول‌ساحلنده اکا دوکیلان وسن‌غوتاردن «اوئه‌دمبورغ»ه کیدن یول اوزرنده کائن «پنقه‌فلد» قصبه‌سندن مرور ایلیان کوچك بر نهردر.

كونی دخی دشمن اردوسنه تعرض ایچون حال وفرصتك بردها بودرجه‌لرده مساعد اولمیه‌جغنی و دشمنك هیچ اولمزسه بوراده دمدارینه هجوم اولنه‌رق مظفریت تعقیب و توالی ایتدیرلمك ایچون بتون اردو ایله ویاخود منتخب عساكر ایله نهر مزبورك كچیله‌بیله‌جكنی موضوع بحث و مقال ایده‌رك نهرك كچلمسنی بر دها تكلیف ایلمش ایسه‌مده بو تكلیفمه جواباً مجلس حربی تشكیل ایدن آوستریا ومتفقلری اردوسی رجالی بكا قارشو اعتراض ایتدیلر؛ بونلرك جمله‌سی: «اكر متفقین اردوسنده‌كی حرب متمادی ایله یورلمش عساكره بر آره‌لق استراحت ایتدیرلمز ایسه عساكر مذكوره‌نك زیاده یورغونلقلری سببیله حركت و محاربه ایلملری ممكن اوله‌میه‌جغنی، حركات جسیمه‌نك اس الاساسی اولان اكمك ایله حیوانات ایچون یملك متفقین اردوسنده غیرموجود ایدوكنی، واكر نهر كچیله‌رك دشمن اوزرینه كیدیلورسه بطاقلق محللرده انكله محاربه ایتمكه مجبوریت حاصل اولدقدن بشقه یاغمور دوام ایتدیكی حالده بطاقلق محللردن كیرویه چكلمك ممكن اوله‌میه‌جغنی و بناءً علیه یورلمش، قوهٔ موجوده‌سی تناقص ایلمش عساكر ایله مجروح دوشمش، خسته‌لنمش، قوهٔ معنویه‌سی بوزیله‌رق زبون و دوچار پریشانی اولمش آوستریا ومتفقلری عساكرینی اولامرده «اوئه‌دمبورغ» جوارنده دیكلندیره‌رك كندولرینه اعادهٔ قوت ایتدرمك، شورایه بورایه طاغلمش عساكری جمع و تحشید ایلمك، آوستریا قلعه‌لرندن اسكی تجربه‌كار عسكرلر جلب وجمع ایتمك، مأكولاتی تأمین ایلمك و بعده عثمانلولر اوزرینه یوریوب دكل مفرزه‌لرله بلكه بتون قوای مجموعه ایله محاربه ایتمك متناسب اوله‌جغنی وبوندن بشقه عساكر معاونه‌نك بولندقلری محلدن اصلا آیرلمامری حقنده امر وارد اولمش بولندیغنی» ذكر و درمیان ایده‌یورلردی. بونك اوزرینه دشمنی تعقیب ایلمك وآنی

تحت ترصدده بولندیرمق اوزره او آره‌لق یالکز قونت «ناداستی ـ Nadasti»نك کندی معیت عساکرینی تشکیل ایدن مجارلر و بونلردن بشقه خروانلر، دراغونلر ایله آلتی قطعه صحراطوپی برابر اوله‌رق دشمن اوزرینه کوندرلمسیله اکتفا اولندی.

بو اثناده عثمانلی اردوسی «آلپ روایال ـ Albe royale» [استونیٔ بلغراد نام دیکرله شتوحل واپستبورغ] اوزرینه طوغری یوریبور و بزم اردو دخی «پنقه ـ Pinka» و «غونز ـ Guntz» [۱] نهرلری بونجه بواش بواش «اوئه‌دمبورغ» ه طوغری ایلرولیور ایدی. آوستریا اردوسی محل مزبوره وصول ایله بوراده برقاچ کون دیکلنه‌رك اعادهٔ قوت ایتدکدنصکره پرنس «اولریق دو ویتمبرغ ـ Ulric de vittemberg» تحت قوماندەسنده اولان وایمپراطورك طوپخانه‌لرندن هنوز چیقمش غایت نفیس طوپلرله برابر ایمپراطور جانبندن کوندرلمش بولنان عساکر جدیده‌دن عبارت بر قوهٔ امدادیه آلمشدر. «اوئه‌دمبورغ» ده آوستریا اردوسنه استراحت ایتدیرلدیکی اثناده عثمانلی اردوسی «آلب رووایال» [ستونیٔ بلغراد] جوارنده اردو قورمش ایدی. بوراده بولندقلری اثناده عثمانلوره دخی ۱۲:۱۵ بیك اسیا عساکرندن عبارت بر قوهٔ امدادیه کلمشدر.}

عثمانلی اردوسی راآب نهرینك صاغ ساحلی بونجه آقتی طرفنه طوغری کیدرکن آوستریا و متفقلری اردوسنك دخی نهرك صول ساحلی بونجه عثمانلیلر حذاسنده حرکت ایتمسی عثمانلی اردوسنی تعقیب ایچون دکل بلکه

[۱] Guntz نهری منبعی «آوستریای سفلا ـ Basse autriche» ده اولان و «مجارستان سفلا ـ Basse Hongrie» ده و «ساروا ـ sarva» شهرینك انشا اولندیغی محلده راآب نهرینه دوکیلان بر نهردر.

مذکور اردونك بشقه بر یردن تکرار نهر مذکوری کچه‌رك کندو اوزرینه دوشمامسی ایچون آنی ترصد مقصدینه مبنی ایدوکی، وبوندن بشقه برخصوصه مستند اوله‌میه‌جغی شمدی‌یه قدر اعطا ایتدیکمز معلوماتدن پك اعلا آکلاشیله‌بیلور. مونته‌قوقولینك «لانفیسچ» و «بنقه» صولرینك دخی راآب نهری کبی فوق‌العاده طاشه‌رق کوپریلری آلوب کتورمش و بنابرین حرکات عسکریه‌نك غایت بطائتله اجراسنه مجبوریت حاصل اولمش اولدیغنی آب آشکاره سویلمسی عدم موفقیتمزك فیضان نهردن انبعاث ایلدیکنه دلالت ایده‌جك مواد مهمه‌دندر.

مونته‌قوقولینك آره‌صره اردوی‌همایونك تعقیبی لزومندن بحث‌ایتدیکنی وفقط مخالفت آرادن‌طولایی آنك حصوله کله‌مدیکنی میدانه قویمسی اردوی مذکوری مکملاً بوزمش اولدیغنه‌دائر سویلدیکی‌یالانی بسلمك‌ایچون اولدیغنه شبهه‌یوقدر. اردونك باش‌قوماندانلغی عهده‌سنده‌اولدیغی وکندوسی آمر مستقل بولندیغی حالده امر تعقیبك اجرا اولنه‌مامسنی شوکا بوکا عطف ایتمسی بیوك انصافسزلقدر صانیرز. اولو آخر اعطا اولنان معلوماتدن‌ده مستبان‌اوله‌جغی‌اوزره عثمانلی اردوسی سن‌غوتاردن عودت ایدرکن اویله‌مغلوب براردوکبی دونمیوب آوستریا ومتفقلری اردوسنی نه وجهله بیوك هزیمته اوغراته‌جغنی نه یولده اخذ انتقام ایلیه‌جکنی دوشنه دوشنه مناسب برفرصته مترقب اوله اوله عودت ایتمش و دها صکره‌لری‌ده آوستریا ایچرولرینی آلت اوست ایدوب دشمنه کلی ضررلر ویردردکدن صکره کندوسنه غایت مساعد بر معاهده عقد ایده‌رك حربه نهایت ویرمشدر.

«مونته‌قوقولی» بر طرفدن مظفریتك توالی ایتدرلمسی ایچون تعقیبدن دم اوررکن بر طرفدن دخی کندو اردوسنك جداً آجینه‌جق، مرحمت

ایدیله‌جك احوالده بولندیغنی کوسترمسی وکندولرینی همیشه تحت تهدیدده بولندیرن عثمانلی اردوسنه قارشو قلعه‌لردن تجربه‌کار عسکرلر جلبنه قدر وارلدیغنی میدانه‌قویمسی کولنه‌جك احوالدندر. «قونت‌ناداستی»نك عثمانلیلری تعقیب ایچون دکل بلکه عثمانلیلرك تکرار نهری کچمکه تشبثلری حالنده کچید حرکتنی منعه سعی ایچون برقطعهٔ منتظره مقامنده ارسال‌قلندیغنه قرائن‌حالیه دلالتیله اصلا اشتباه اولنه‌مز.

«سن‌غوتار» محاربه‌سندن‌صکره‌کی احوال ایله معاهده‌نك صورت عقدینی «تاریخ دولت عثمانیه» نام اثر بروجه‌آتی تلخیص ایلیور:

{ سن‌غوتار محاربه‌سندن صکره صدراعظم اردوی همایونی «واسوار» قصبه‌سنه کتیردی اوراده نمچه ایلچیسی مصدق معاهده‌نامه‌یی کندوسنه تقدیم ایلدی. نمچه چاساری [آوستریا ایمپراطوری] بعدما «اردل» [تراسیلوانیا] امورینه مداخله ایتمامك ، «آپافی میخال»ی یکی اردل قرالی طانیمق، هدم اولنان «زه‌رینوار» قلعه‌سنی تعمیر ایده‌مامك، بدل صلح‌اوله‌رق ایکی یوز بیك غروش ویرمك، «اویوار» و«نویغراد» حصارلری دولت‌علیه‌ده قالمق ، عهود سابقه احکام سائره‌سی ایکی طرفجه‌ده مرعی اولمق جمله‌ٔ شرائطدن ایدی [١٠٧٥].

کوریلیورکه سن‌غوتار هزیمتی «واسوار» معاهده‌سنه اصلا تأثیر ایتمیوب. شرائط صلح کاملاً سلطنت سنیه نفعنه‌در. شاید صدراعظم غالب کلوبده «مونته‌قوقولی»یی بوزمش اولسه ایدی صلحنامه‌یی ویانه‌ده بالذات ایمپراطورك الندن آلمسی پك محتمل ایدی.

ایکی سنه سورن (١٠٧٣ـ٧٥) سفرنده کرك طوائف عسکریه وکرك

سرحد امراسی حسن صورتده ایفای وظیفه ایتمش و لوای عثمانی جنتمکان سلطان سلیمان خان قانونی حضرتلرینك عصرنده‌کی شان و سعادتی احراز ایلمش ایدیکه بوکا کوپریلیلرك بیوك مدخل و تأثیری واردر ﴾ [*] .

سن‌غوتار محاربه‌سندن صکره‌کی احوال حقنده نتایج الوقوعاتك شایان دقت اولان بیاناتی دخی بروجه آتیدر:

﴿سن‌غوتار محاربه‌سندن صکره «پلاطینه کولی» اطرافی اولوقتك اصول حربی موجبنجه تخریب و تاراج اولنه‌رق سکتواره واصل اولندی و بر قاچ کون صکره « اویوار .... » طرفنده نمچه‌لیلرك تجمع و تعرضلری استماع ایدلمکله اردوی همایون تکرار « استرغون » دن طونه نهرینی عبور ایله «اویوار» آلتنه وارد اوله‌رق جنرال مونته‌قوقولینك زیر قوماندە‌سنده بولنان اردو اوزرینه هجومه حاضرلانمقده ایکن نمچه ایمپراطوری طرفندن صلحنامهٔ مقرر ارسال اولنمغین شنلك طوپلری انداختیله باریشقلق اعلان اولندی و سرحدات عثمانیه‌نك امر محافظه‌لری بالتنظیم سردار اکرم جانب بلغراده عودت و موسم شتایی اوراده امرار ایتدکدن صکره وارد اولان نمچه ایلچیسی ایله هدیهٔ مقرره‌یی [هدیه صورتیله عهداً ویرلمسی مشروط ایکی‌یوز بیك غروشی] مستصحباً ادرنه‌ده رکاب همایونه مواصلت ایلدی﴾.

---

[*] مصالحه‌یی متعاقب نمچه ایمپراطوری طرفندن هدایای مناسبه ایله جانب همایونه کوندریلن فوق‌العاده ایلچی‌یه مقابل سیاح مدقق مشهور « اولیا چلبی » مرحوم سفارتله ویانه‌یه کوندرلمشدر.

خاتمهٔ کتاب

—

طرفین اردولری باش قوماندانلرینك ترجمهٔ حاللری

(۱) — عثمانلی اردوسی قوماندانی اولان صدراعظم وسردار اکرم کوپریلی‌زاده فاضل احمد پاشانك ترجمهٔ حالی : [۱]

« فاضل احمد پاشا » مشاهیر وکلای دولت علیه‌دن کوپریلی محمد پاشا مرحومك بیوك اوغلی اولوب «کوپریلی اوغلی» عنوانیله شهرتشعاردر.
۱۰۷۲ سنهٔ هجریه‌سنده [۱۶۶۱ سنهٔ میلادیه‌سنده] پدرینك وقوع‌وفاتیله آنك توصیه‌سنه وفضل وعرفانه بناءً پدرینك یرینه صدراعظم نصب‌وتعیین اولنمشدر. دولت‌علیهٔ عثمانیه‌یه حسن‌خدمت و صداقتله مشتهر بولنان پدرینك اثرینه اقتفا ایله مسند صدراته ارتقاسندن بر سنه صکره [۱۰۷۳ سنه‌سنده] آوستریا سفرینه کیدوب ۱۰۷۵ سنهٔ هجریه‌سنده [۱۶۶٤ سنهٔ میلادیه‌سنده] «موراوا» جوارنده بر قاچ قلاع‌مهمه‌یی ضبط وصکره «سن‌غوتار» محاربه‌سنی اجرا ایلمش و ۱۰۷۷ سنهٔ هجریه‌سندن ۱۰۸۰ سنهٔ هجریه‌سنه قدر یعنی اوچ سنه ظرفنده اقدامات متوالیه وبر مهارت فوق‌العادهٔ حربیه ابراز ایله مشهور عالم‌اولان والیوم بیله بعض اوروپا مکاتب عسکریه‌سنده تدریس‌اولنان «قندیه» قلعه‌سنك محاصرهٔ مشهوره‌سنی بالاجرا قلعهٔ مذکوره‌یی آوردهٔ دست جلادت

[۱] «قاموس الاعلام» و «تاریخ راشد» ه مراجعت .

ایلمشدر. [مزبور قلعه ۱۰۵۷ سنهٔ هجریه‌سندن تاریخ مذکوره قدر یکرمی اوچ سنه‌ده فتح اولنه‌بیلمش وبو مدت ایچنده ایکی طرفدن حسابسز آدم وآقچه تلف اولمشدر.]

مشارالیه قلعهٔ مذکوره‌دن عودتندن صکره ۱۰۸۳ سنهٔ هجریه‌سنده «لهستان سفری» نه دخی کیدوب لهلیلری وله وحیرت ایچنده براقه‌رق بردفعه‌لق سکسان‌بیك وبهر سنه یکرمیشر بیك آلتون ویرکو ویرمك اوزره معاهده‌یه ربط ایلمشدر [۱].

غازیٔ مشارالیه دها نیجه نیجه خدمات جسیمه ومهمه‌ده بولنوب اجانبه قارشو سوکیلی پادشاهنك، دولت وملتنك شان و سطوتنی اعلا اغورنده افنای وجود ایلدکدن‌صکره ۱۰۸۷ سنهٔ‌هجریه‌سنده [میلادك ۱۶۷۶ تاریخنده]، یعنی سن‌غوتار محاربه‌سندن اون‌ایکی سنه صکره «جسرارکنه»ده جهت‌حیات فانیدن ساحل عالم جاودانی‌یه عبور ایلمشدر (رحمة‌الله‌علیه‌رحمةً‌واسعه).

فاضل احمد پاشانك ارتحالندن صکره کوپریلی دائره‌سی پرورده‌لرندن کوپریلی محمد پاشانك ولد معنویسی و صکره دامادی اولان مرزیفونلی «قره مصطفی پاشا» کندوسنه خلف اولمشدر. مشارالیه فاضل احمد پاشا ایله برلکده بیومش، وخدمات متنوعهٔ دولتده آنکله برابر بولنه‌رق باخصوص

[۱] لهلیلر بو حالدن پك زیاده متأثر اولمشلردی؛ بنابرین اون سنه صکره مشارالیهك خلفی کوپریلی پروردکانندن صدراعظم قره مصطفی پاشا ویانه قلعه‌سنی شدتله محاصره وتضییق ایلدیکی هنکامده لهلیلر قراللری مشهور (ژان‌صوبیه‌سکی» نك دلالت و قوماندسیله نقض عهد ایدرك آوستریالیلرله بالاتفاق محاصره ایله مشغول اردوی همایون اوزرینه حرکت ایتمش وشو صورتله اردوی مذکورك عدم موفقیتنه سبب اصلی اولمشلردر.

«قندیه» محاصره سنده فاضل مشارالیهك معیتنده «سن غوتار» محاربه سی هنکامنده قائممقاملغنده استخدام قلنمشدر. ایشته قره مصطفی پاشا مشارالیهله بروجه معروض بولنه رق غوامض امور دولته و احوال نازکهٔ حربیه یه کرکی کبی کسب وقوف ایتمش و بین الاقران تمیز وتنفذ ایلمش جسور بر ذات اولمغله «قندیه» قلعه سی اوکنده درجهٔ کماله کتیریلان عملیات محاصره اصولنی مقام صدارته ارتقاسندن صکره ویانه استحکامات متینه سی اوکنده تطبیق واجرایه قالقوب فاضل احمد پاشانك وفاتندن آلتی سنه صکره یعنی ١٠٩٣ سنهٔ هجریه سنده ویانه اوزرینه یوریمش وقلعه نك فتح وضبطنه رمق قالمش ایسه ده روایته کوره درجهٔ نهایه ده اولان کبری اکثر تشبثاتده مانع موفقیتی اولدیغی کبی بو محاصره یی دخی باشه چیقارهمامسنه، بعض امورنده موفق اوله مامسنه بادی اولمشدر. اکر فاضل احمد پاشا برمدت دها یشایوبده قره مصطفی پاشانك خط حرکتنی تعقیب ایتمش اولسه ایدی حدود عثمانیه یه بك زیاده یاقلاشمش، و فتحی قوهٔ قریبه یه کلمش اولان «ویانه» قلعهٔ عظیمنی هیچ شبهه سز بو ذات عالی همت ضبط وتسخیره موفق اوله جق ایدی. شایان دقتدرکه قره مصطفی پاشادن صکره موقع اقتداره کچن کوپریلی خاندانی دین دولت وپادشاه اقدسلرینه کمال صدق و صداقتله خدمتلر ایلیه رك بیوك نام و شان قزانمشلر هر بر امورلرنده فاضل احمد پاشانك تعقیب ایلدیکی خط استقامتی تعقیب ایلیه رك خاطرهٔ امتده مبجل بر طوتمشلردر. (رحمة الله علیهم)

(٢) — آوستریا اردوسی و متتفقلرینك باش قوماندانی اولان مونته‌قوقولینك ترجمهٔ حالی

« ریموند قونت مونته‌قوقولی » ١٦٠٨ سنهٔ میلادیه‌سنده تولد ایدوب ١٦٨١ سنه‌سنده یعنی «سن‌غوتار» محاربه‌سندن اون یدی سنه صکره وفات ایتمشدر. مشارالیه آوستریا دولتنك اك مشهور، اك ماهر قوماندانلرندن اولوب یازدیغی اثرلرده عثمانلی فن حربنه دائر مقالات مهمه‌سیله تاریخ عسکریمز عندنده بر اهمیت مخصوصه احراز ایتمشدر.

«دون دومالق» عنوانی احراز ایتمش اولان مشارالیه اولا طوپجی صنفنده خدمت ایدوب میر آلایلق رتبه‌سیله اوتوز سنه‌لك سفرك ایکنجی قسمنده حاضر بولنمش و ١٦٥٧ سنهٔ میلادیه‌سنده میرلوالق رتبه‌سنه نائل اوله‌رق آوستریالیلرك اسوچلولرله ایتدیکی محاربه‌ده پك پارلاق خدمتلر کورمکه موفق اولدقدن صکره ١٦٦١ سنه‌سندن اعتباراً عثمانلیلر ایله محاربه اوزره بولنان اردویه قوماندان تعیین اولنوب آوستریایه بیوك خدمتلر ایتمش و دولت علیه ایله عقد مصالحه اولنمسیله آوستریا سرای ایمپراطوریسنده منعقد مجلس حرب ریاستنه تعیین قلنمشدر.

« مونته‌قوقولی » آوستریا دولتنك فرانسه دولتی ایله ایتدیکی حربده و خصوصیله ١٦٧٥ سنه‌سنده مشهور فرانسز ماره‌شالی «تورەن»ه قارشو اجرا ایلدیکی محاربه‌لرده آوستریا اردوسنه کمال مهارتله قوماندە ایتمشدر. بو صوك سفردن صکره « لینس ــ Linz » شهرینه چکیلوب بقیهٔ عمرینی آثار عسکریه تحریر و تألیفیله کچیرمشدرکه آثار و مؤلفاتنه دائر معلومات مفصله

آلمق ایستیانلر مشاهیر محررین عسکریه‌مزدن مرحوم طاهربك افندینك «مؤلفات عسکریه تدقیقاتی» نام اثر نفیس عسکریسی ایله بو یولده‌کی آثاره مراجعت ایده‌بیلورلر.

مونته‌قوقولینك سن‌غوتار محاربه‌سنه‌دائر بیانات ومطالعاتنی احتوا ایلیان و شو اثر ناچیز ایچون مرجعلرمزك اك مهمنی تشکیل ایدن مه‌مووارنده مشارالیهك بررسمی موجود اولوب رسم‌مذکورك آلت طرفنه «مجلس‌حرب رئیسی»، «طوبخانه مشیری»، «راآب والیسی»، و «عساکر ایمپراطوریه باش‌قوماندانی» صورتنده اولان عنوانلری قید وتحریر اولنمش و«تووآسون شوالیه‌سی» نامی دخی مشارالیهك عنوانلری جمله‌سندن بولنمشدر.

صوك

سن غوتار

عادی میلك نصفی ویا بشبیك

٣٠٠٠ ٤٠٠٠ ٥٠٠٠

یدان محاربه سی

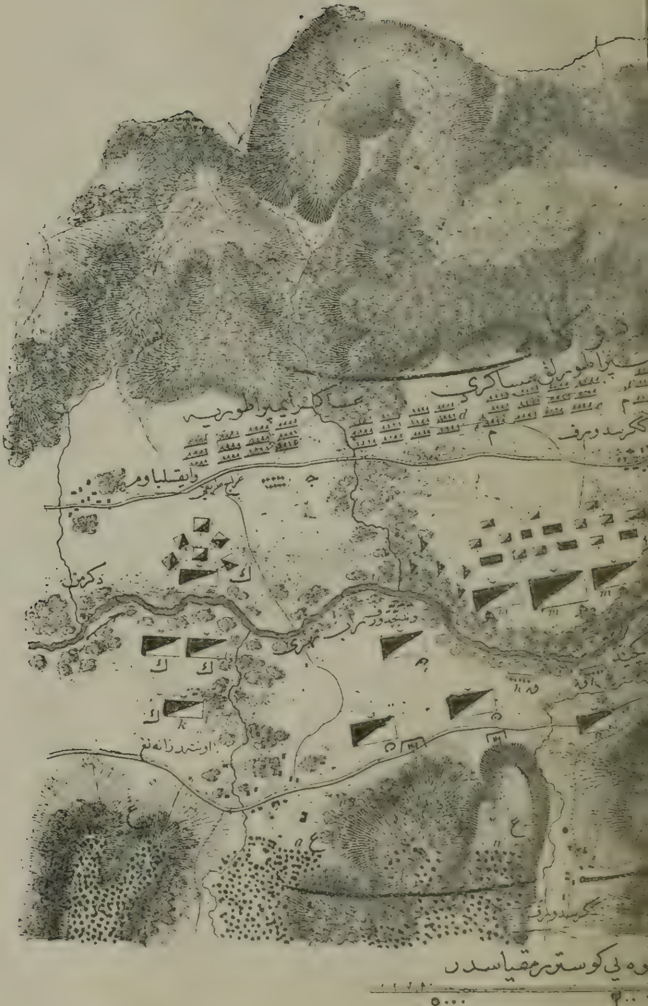

فیئاتی ۸ غروشدر

تاریخ حربه عائد نشریات جدیده :

غزوات جلیلهٔ پیغمبری

پیغمبر ذیشان افندمز حضرتلرینك اصول حرب مقدسلری ایله اشبو اصول حرب اساس اتخاذ اولنه‌رق احراز بیوریلان مظفریات نبویه‌دن باحثدر . اثر مذکورده اکبر غزوات پیغمبریدن اولان بدر، احد، خندق وحنین غزالریله فضیلت جهاد، فضائل المجاهدین ، اردوی پیغمبریده اسلحهٔ حربیه، فنون اساسیه، پیاده وسوارینك وظائف مختلفه‌سی، اصول حرب، یورویش، کشف، ایلری قره‌غول وظیفه‌سی، نوبتچیلك علوتی، اصول محاربه ، محاربه‌نك صفحات مختلفه‌سی ، دور رسالتده حقوق حرب، غزوات پیغمبریده اردوی نبوتپناهینك قوتی غایت مفصل وابیانه براسلوبده تحریر ایدلمشدر. اثر مذکور فوق‌العاده رغبته مظهر اولمشدر. فیئاتی ٦، اعلا کاغدلیسی ١٠ غروشدر . محرری احمد رفیق بك.

مشهور عثمانلی قوماندانلری

مشاهیر جنکاوران عثمانیه‌دن شهزاده سلیمان پاشا، لالا شاهین پاشا، تیمورطاش پاشا، اوز دمیر اوغلی عثمان پاشا، کدك احمد پاشا ، مقبول ابراهیم پاشا، تبریس فاتحی لالا مصطفی پاشا ، فرهاد پاشا . یمن فاتحی سنان پاشا، داماد ابراهیم پاشاوقنیژه قهرمانی تریاکی حسن پاشانك مظفریات عسکریه‌سندن باحث و اك مشهور اسفه رسمنی جامعدر فیئاتی (١٠) غروشدر. محرری احمد رفیق بك .

صحائف مظفریات عثمانیه

تاریخ جلیل عثمانیمزك اك پارلاق واك شانلی صحیفه‌لرینی احتوا ایتمك اوزره تألیف اولنان اشبو اثر تأسیس سلطنت عثمانیه‌دن اعتباراً عثمانلی اصول حربنی ، اسکی ترك اردولرینك تشکیلات عسکریه‌سنی، اسباب مظفریتلرینی تصویر ایدر وقوصوه، نیکبولی، وارنه، استانبول، چالدیران، مهاج ، اکری کبی اك بیوك و شانلی مظفریتلرمزك بتون تفصیلاتنی کوسترر و بو سفرلرك نتایج سوق الجیشیه و اخلاقیه‌سنی تحلیل ایلر. رسملر و خریطه‌لرله مزین و بشیوز صحیفه‌یه قریبدر . فی ١٢ بچق غروشدر . محرری احمد رفیق بك .

برنجی ویانه محاصره‌سی

دور سلیمان قانونیده وقوعه کلن برنجی ویانه محاصره‌سنك کافهٔ صفحاتندن باحث اولمق اوزره تواریخ مهمهٔ عثمانیه ایله آوستریا، مجار، فرانسز وآلمان منابع مهمه‌سندن آلنان معلومات اوزرینه غایت واقفانه یازلمش بر اثر تاریخیدر . عثمانلیلرك محاربات قلاعده تعقیب ایلدکلری اصوللردن باحث بر مدخل ایله بر چوق خریطه و رسملری احتوا ایدن بو اثرنفیس تاریخ عسکریٔ عثمانینك اك مهم فصلنی احتوا ایلمکده‌در . محرری : احمد رفیق بکدر . فیئاتی ۷ بچق غروشدر .

3 1761 07130450 5

Aḥmed Muḥtār, Pāşā
Sen Gōtārdda 'Os̲mānli ordūsu

DR
534
.5
S4A75